

Ontwerp Beleidsnota Warmte en planMER Beleidsnota Warmte en Warmteprogramma

Juni 2025

Reactienota

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Beleidsnota Warmte en Warmteprogramma	3
1.3 Verdere procedure.....	3
1.4 Schriftelijke reacties.....	4
Zienswijze 1 - Bewoner 1.....	4
Zienswijze 2 - Bewoner 2.....	5
Zienswijze 3 - Bewoner 3.....	6
Zienswijze 4 - Bewoner 4.....	7
Zienswijze 5 - Bewoner 5.....	8
Zienswijze 6 - Bewoner 6.....	9
Zienswijze 7 – Gemeente Stichtse Vecht	11
Zienswijze 8 – Provincie Utrecht.....	12
Zienswijze 8 – Eneco	15
Zienswijze 10 - Vitens.....	20
Zienswijze 11 – Wijkplatform Noordwest	23
Zienswijze 12 – RWU (Regioplatform Woningcorporaties Utrecht)	25
Zienswijze 13 – Natuur & Milieufederatie Utrecht (NMU)	28
Zienswijze 14 – Buurtinitiatieven.....	33
Zienswijze 15 – Energie-U	34

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Er is voor de Beleidsnota Warmte een mer-procedure doorlopen. Van 18 april tot en met 29 mei heeft de Beleidsnota Warmte inclusief alle bijlagen ter inzage gelegen. De bijlagen waren de planMER voor de Beleidsnota Warmte en het Warmteprogramma, een datarapportage met achterliggende analyses voor de beleidsnota, een Bronnenstrategie voor duurzame warmte en verschillende andere uitgevoerde studies door externen die zijn gebruikt bij het opstellen van de Beleidsnota Warmte. Tijdens deze periode heeft eenieder schriftelijk kunnen reageren op deze notitie. Ook zijn wettelijke adviseurs en betrokken bestuursorganen in de gelegenheid gesteld om advies te geven.

Op de Beleidsnota Warmte zijn 16 zienswijzen binnengekomen. De reacties zijn ingediend door de Gemeente Stichtse Vecht, Provincie Utrecht, Eneco, Vitens, Energie-U, Wijkplatform NoordWest, RWU, Natuur en Milieufederatie Utrecht en Bewonersinitiatieven, en zes inwoners. In deze Reactienota is aangegeven hoe met de binnengekomen adviezen op de Beleidsnota Warmte (inclusief bijlagen) rekening wordt gehouden. Daarnaast is in het MER zelf een korte samenvatting van de reacties opgenomen met daarbij aangegeven waar in het MER het benoemde aspect terugkomt.

1.2 Beleidsnota Warmte en Warmteprogramma

De gemeente Utrecht werkt aan een Beleidsnota Warmte en vervolgens een Warmteprogramma. De beleidsnota beschrijft de kaders die leidend zijn voor het vaststellen van een voorkeursoplossing naar aardgasvrij per buurt. Deze nota wordt als raadsvoorstel voorgelegd aan de raad. Met behulp van de vastgestelde kaders stellen wij vervolgens een Warmteprogramma op waarin nader uitgewerkt wordt waar we de komende 10 jaar aan de slag zijn met welke warmteoplossing. Op basis van de Wgiw is dit een collegebevoegdheid.

1.3 Verdere procedure

Deze reactienota wordt betrokken bij de besluitvorming door de gemeenteraad over de Beleidsnota Warmte.

1.4 Schriftelijke reacties

Zienswijze 1 - Bewoner 1	Antwoord	Wijziging
In de nieuwsbrief van Gemeente utrecht vraagt u om een reactie op het voornemen om Utrecht aardgas vrij te maken. Helaas kan dat blijkbaar alleen via een zienswijze, het Utrechts gemeentebestuur ten voeten uit, zou u eerst eens aan alle inwoners van Utrecht kenbaar willen maken wat een zienswijze is en hoe je dat indient? Volgens de media staan alle seinen om wijken gasvrij te maken op rood, Marktpartijen haken af gezien de kosten zodat het alleen maar mogelijk wordt tegen torenhoge energietarieven. Ondanks deze waarschuwingen van marktpartijen en het feit dat bij uitgevoerde projecten de bewoners met torenhoge hoge kosten zijn geconfronteerd dendert gemeentebestuur Utrecht gewoon door. Inspraak dulden zij niet, vandaar dat de drempel om te reageren, hetgeen nog geen inspraak is, erg hoog is gelegd. Te wensen zou zijn dat Gemeentebestuur Utrecht, voordat de keuze definitief is gemaakt haar inwoners hoort nadat alle consequenties, vooral de financiële, bekend zijn bij de betrokken inwoners van Utrecht zodat zij goed geïnformeerd een keuze kunnen maken.	[Deze zienswijze is tijdens de inzageperiode al beantwoord] U heeft één van de manieren waarop u een zienswijze kunt indienen al gevonden, want dat is namelijk via dit mailadres. Op de webpagina 'Nieuw beleid voor duurzame warmte gemeente Utrecht' staan drie manieren vermeld waarop u een zienswijze kunt indienen. De eerste is per mail naar energie@utrecht.nl met uw naam en adres in de mail en als onderwerp 'Zienswijze Beleidsnota Warmte'. Als u dat doet, nemen wij uw reactie als officiële zienswijze mee. De andere manieren zijn per post of middels een gesprek en die staan ook op de website beschreven. We begrijpen dat het woord zienswijze wat ingewikkeld is, in feite gaat het om een reactie. Het woord zienswijze is de officiële term die gebruikt wordt bij deze procedure van het ter inzage leggen. Maar zoals u merkt is het dus niet veel meer dan het sturen van een e-mail met uw reactie. Verder is deze periode juist bedoeld om reacties op te halen, en zijn de documenten dus niet definitief. Tenslotte is het belangrijk om te benoemen dat in deze Beleidsnota Warmte de kaders worden geschetst om te komen tot een duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar energie- en warmtesysteem. Ook geven we aan wat het voorkeursalternatief is voor verwarmen per buurt. Dit betekent niet dat we in al deze buurten ook meteen starten met het realiseren van dit alternatief. Na het vaststellen van de Beleidsnota Warmte (en bijlagen) volgt het opstellen van een Warmteprogramma waarin we als gemeente aangeven waar we de komende jaren aan de slag gaan met het voorbereiden op en realiseren van de warmteoplossingen. In de buurten waar een buurtaanpak plaatsvindt wordt een participatietraject met de buurt gestart, zodat de bewoners laagdrempelig kunnen meedenken over de oplossing en eventuele uitzonderingen. We zijn met u eens dat de randvoorwaarden rondom betaalbaarheid van collectieve warmte nu niet op orde zijn en dat dit noodzakelijk is om tot een aantrekkelijk aanbod te komen voor collectieve warmte. In de beleidsnota zelf kunt u meer lezen over hoe we hier mee omgaan.	Geen

Zienswijze 2 - Bewoner 2	Antwoord	Wijziging
Wij zijn inwoners van Utrecht en wel in Tuinwijk in een jaren 1930 woning. In de beleidsnota krijg ik de indruk dat we geen keus hebben tussen een aansluiting op stadswarmtenet (MT) of aangesloten blijven op het gasnet voor de verwarming van ons huis. Wij willen graag zelf de keus hebben welke energiebron/leverancier we willen voor de warmte-energie. Graag hoor ik van u of de indruk die ik uit de nota heb gekregen klopt.	[Deze zienswijze is tijdens de inzageperiode al beantwoord] Hartelijk dank voor uw reactie op de beleidsnota Warmte in Utrecht en uw vragen over de keuzevrijheid van warmtevoorziening. Op termijn zal het niet meer mogelijk zijn om uw woning op aardgas aangesloten te houden. Dit is onderdeel van onze landelijke en gemeentelijke ambitie om te verduurzamen en de CO₂-uitstoot terug te dringen. Het is belangrijk om te benoemen dat in deze Beleidsnota Warmte de kaders worden geschetst om te komen tot een duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar energie- en warmtesysteem. Ook geven we aan wat het voorkeursalternatief is voor verwarmen per buurt. Dit betekent niet dat we in al deze buurten ook meteen starten met het realiseren van dit alternatief. Na het vaststellen van de Beleidsnota Warmte (en bijlagen) volgt het opstellen van een Warmteprogramma waarin we als gemeente aangeven waar we de komende jaren aan de slag gaan met het voorbereiden op en realiseren van de warmteoplossingen. In de buurten waar een buurtaanpak plaatsvindt wordt een participatietraject met de buurt gestart, zodat de bewoners laagdrempelig kunnen meedenken over de oplossing en eventuele uitzonderingen. Voor uw buurt is de hoofdrichting inderdaad om een collectief warmtesysteem (een warmtenet) te ontwikkelen waar het merendeel van de bewoners op aan kan sluiten. Dat het voorkeursalternatief een warmtenet is heeft te maken met de leeftijd en gemiddelde isolatieniveau van de woningen in uw buurt, en de beperkte ruimte in de meeste woningen voor de installatie van een warmtepomp. Als er een warmtenet in uw buurt wordt gerealiseerd en u besluit hierop aan te sluiten, dan is daarvoor inderdaad – net als bij de levering van drinkwater – één warmteleverancier. Wel zal dit een publiek warmtebedrijf zijn en zullen we u alleen een aanbod doen als dit betaalbaar is. U heeft daarnaast altijd de keuze om niet van dit aanbod gebruik te maken. In dat geval kunt u zelf een individuele oplossing realiseren, bijvoorbeeld met een warmtepomp. Dan bent u vrij in de keuze van uw elektriciteitsleverancier. De komende jaren echter raden wij deze stap nog niet aan vanwege de hoge belasting van het elektriciteitsnet in Utrecht (lees hier meer:	Geen

		Omgaan met een vol stroomnet gemeente Utrecht). Een hybride warmtepomp kan een mogelijke tussenstap zijn.	
Zienswijze 3 - Bewoner 3	Antwoord	Wijziging	
Via de nieuwsbrief van de gemeente heb ik vernomen dat er een plan gemaakt is om Utrecht gasvrij te maken. Mijn situatie: koophuis eengezinswoning 1987 in transwijk, erfpacht eeuwigdurend afgekocht. Het is nu een mogelijkheid om tot eigenaar te worden van de grond tot september 2025. Zoals de gemeente een plan maakt voor de toekomst, doe ik dat voor mijn woning ook. Naar aanleiding van deze plannen heb ik daarom een aantal vragen:			
1. Klopt het dat jullie van plan zijn om mijn woning aan te sluiten op het stadswarmtenet	Voor uw buurt is de hoofdrichting inderdaad om een collectief warmtesysteem (een warmtenet) te ontwikkelen waar het merendeel van de bewoners op aan kan sluiten. Dit zal een publiek warmtebedrijf zijn en zullen we u alleen een aanbod doen als dit betaalbaar is. Het is belangrijk om te benoemen dat in deze Beleidsnota Warmte de kaders worden geschetst om te komen tot een duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar energie- en warmtesysteem. Ook geven we aan wat het voorkeursalternatief is voor verwarmen per buurt. Dit betekent niet dat we in al deze buurten ook meteen starten met het realiseren van dit alternatief. Na het vaststellen van de Beleidsnota Warmte (en bijlagen) volgt het opstellen van een Warmteprogramma waarin we als gemeente aangeven waar we de komende jaren aan de slag gaan met het voorbereiden op en realiseren van de warmteoplossingen. In de buurten waar een buurtaanpak plaatsvindt wordt een participatietraject met de buurt gestart, zodat de bewoners laagdrempelig kunnen meedenken over de oplossing en eventuele uitzonderingen.	Geen	
2. Stel dat ik nu investeer in een warmtepomp, kan ik dan afzien van een aansluiting op het stadswarmtenet?	U heeft altijd de keuze om niet aan te sluiten op het nog te realiseren collectieve warmtesysteem als u daar een aanbod voor krijgt en u zelf een aardgasvrij alternatief realiseert. U kunt dus zeker investeren in een warmtepomp en ervoor kiezen om niet van het collectieve aanbod gebruik te maken. De komende jaren echter raden wij de aanschaf van een volledig elektrische warmtepomp nog niet aan vanwege de hoge belasting van het elektriciteitsnet in Utrecht (lees hier meer: Omgaan met een vol stroomnet gemeente Utrecht). Een hybride warmtepomp kan een mogelijke tussenstap zijn. Ook kunt u kiezen voor een (hybride) warmtepomp en tegen de tijd dat er een aanbod ligt om aan te	Geen	

	sluiten op het warmtenet voor uw buurt (dat zou best nog 10 jaar kunnen duren), alsnog daarvoor kiezen, maar dat hoeft niet.	
3. Heeft het hebben van een (erfpacht / eeuwigdurend afkopen / volledig eigendommen) effect op vraag 2?	Nee, er is geen relatie tussen het afslaan van de aansluiting op een collectief warmtesysteem en het realiseren van een eigen aardgasvrij-oplossing en erfpacht/eigenaarschap van de grond. Het is wel van belang dat de eigen aardgasvrij-oplossing (zoals een warmtepomp) daadwerkelijk wordt gebruikt voor het verwarmen van de eigen woning, en niet door derden.	Geen
4. Is het nodig om eigenaar van de grond te zijn om stadswarmtenet te weigeren of mag je dit als je eeuwigdurend hebt afgekocht?	Er is geen relatie tussen het erfpachtrecht/grondeigendom en het weigeren van het stadswarmtenet. Het is wel nodig om eigenaar te zijn van de woning om het stadswarmtenet te weigeren en een eigen aardgasvrij oplossing te realiseren, maar het maakt daarbij niet uit of je grondeigenaar bent, erpachter of dat de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht.	Geen
Zienswijze 4 - Bewoner 4	Antwoord	Wijziging
Ons appartementencomplex (20 appartementen) staat in de wijk Veldhuizen. In uw nota gaat u er van uit dat er in deze wijk individuele warmtepompen komen. Ik heb daar het volgende commentaar op: Wij hebben op ons gebouw zonnepanelen liggen alleen voor gemeenschappelijk gebruik (lift, hydrofoor, verlichting in de gemeenschappelijke ruimtes). Die panelen produceren jaarlijks ca 5600 kWh, waarvan we 4200 kWh niet zelf gebruiken en die worden teruggeleverd. Doordat we nu al terugleverkosten moeten betalen aan de energieleverancier en ook doordat eind volgend jaar de salderingsregeling stopt wordt de opbrengst van deze teruglevering steeds minder. Is het zinvol om voor ons gebouw een gemeenschappelijke warmtepomp te installeren die dan zoveel mogelijk gebruik maak van de stroom die anders teruggeleverd wordt? Dat spaart stroomgebruik, maar ook investeringen (1 grotere warmtepomp in plaats van 20 kleinere). Mogelijk kan hier een haalbaarheidsonderzoek voor plaatsvinden omdat er ongetwijfeld meer complexen zijn waarvoor dit zinvol kan zijn.	[Deze zienswijze is tijdens de inzageperiode al beantwoord] Het benoemde voorkeursalternatief voor uw buurt (een individuele warmtepomp) geldt voor het grootste deel van een buurt. Na het vaststellen van de Beleidsnota Warmte (en bijlagen) volgt het opstellen van een Warmteprogramma waarin we als gemeente aangeven waar we de komende jaren aan de slag gaan met het voorbereiden op en realiseren van de warmteoplossingen. We zullen in het warmteprogramma ook verder ingaan op de aanpak voor buurten met een individuele warmtepompoplossing. De komende jaren echter is het nog lastig om in te zetten op grootschalige installatie van warmtepompen omdat de belasting van het elektriciteitsnet in Utrecht momenteel te hoog is (lees hier meer: Omgaan met een vol stroomnet gemeente Utrecht). Wel hebben we in uw buurt Stedin (de netbeheerder voor elektriciteit) gevraagd om prioriteit te geven aan de verzwaring van het elektriciteitsnet in uw buurt. Er zijn altijd uitzonderingen mogelijk in een buurt. Ook betekent de voorkeursoplossing van een individuele warmtepomp niet dat er ook daadwerkelijk in iedere woning een warmtepomp hoeft te	Geen

	komen, maar wel dat er uiteindelijk een oplossing komt die waarschijnlijk met een warmtepomp zal werken. In de beleidsnota wordt ook de optie van semicollectieve (bodem)warmtepompen genoemd waarbij meerdere woningen op één bodemlus worden aangesloten. Maar ook een collectieve (lucht) warmtepomp kan een optie zijn. Echter, als hier geen opslag (bijvoorbeeld van warmte in de bodem) aan wordt gekoppeld, dan wordt het lastig om het teveel aan zonnestroom in de zomer te benutten in de winter. U kunt dan nog wel werken met een warmtebuffer in de vorm van een warm watervat, maar hiervoor kunt u alleen voor een dag(deel) warmte opslaan, dus 's middags warm water maken en dit 's avonds gebruiken. Als u in een VVE woont kunt u voor de verduurzaming hulp krijgen via het VVE loket. U kunt een adviesgesprek aanvragen waarin ze u kunnen helpen om te kijken wat het beste bij uw VVE past en welke subsidies u eventueel aan kunt vragen, ook voor bijvoorbeeld een haalbaarheidsonderzoek; ; Grote vve energieuinig maken gemeente Utrecht. Via deze link komt u direct bij het contactformulier voor het aanvragen van een adviesgesprek: Contactformulier vve-loket Gemeente Utrecht.	
Zienswijze 5 - Bewoner 5	Antwoord	Wijziging
Geachte heer/mevrouw, Naar aanleiding van de Ontwerp Beleidsnota Warmte 2025–2035 wil ik u graag een alternatief beleidsvoorstel aanreiken dat een aanvullende of heroverwogen richting kan bieden binnen de Utrechtse warmtetransitie. Hoewel ik de ambitie voor een duurzame, betaalbare en betrouwbare energievoorziening van harte ondersteun, maak ik mij zorgen over de ecologische impact, ruimtelijke ingrepen en het beperken van keuzemogelijkheden voor bewoners binnen de voorgestelde koers. Daarom stel ik hierbij een alternatief model voor, gebaseerd op de volgende uitgangspunten: Kernpunten van het alternatieve voorstel 1. Hybride warmtepompen als standaard:	Het uitgangspunt van de Beleidsnota Warmte is een CO₂-vrije warmteoplossing voor alle gebouwen in Utrecht in 2050. • We zien de hybride pomp daarom niet als een eindoplossing maar wel als een tussenoplossing richting aardgasvrij wonen. In buurten waar een individuele warmtepomp het voorkeursalternatief is, zetten we in op de overstap naar een (hybride) warmtepomp op natuurlijke momenten. Dit doen we zolang we nog te maken hebben met netcongestie. • Groen gas en waterstof beschouwen wij op verzoek van de minister (link kamerbrief) niet als een serieuze optie voor directe levering aan gebouwen, maar kunnen wel een rol spelen in de piek- en back-upvoorziening voor een (stads)warmtenet. Dit sluit aan bij het advies van oud-minister De Jonge aan Colleges van B&W (Brief Rijksoverheid 2023: verduurzaming gebouwde omgeving). Daarom zetten we in op de ontwikkeling van (diepe) geothermie, aquathermie en bodemenergie. Voor de piekvoorziening van het warmtenet op Lage Weide richten we ons op waterstof of groen gas.	Geen

• Warmtepomp voor basistemperaturen, bestaande gas-CV als back-up. • Direct toepasbaar, beperkt ruimtebeslag, betaalbaarder voor bewoners. 2. Behoud en vergroening van het gasnet: • In plaats van het gasnet volledig uit te faseren, blijft het beschikbaar voor piekbelasting en wordt het op termijn gevoed door biogas of waterstof. 3. Vrijwillige keuze in plaats van aanwijzing: • Geen verplicht collectief systeem per buurt, maar een gefaseerde overstap op hybride of individuele oplossingen, afgestemd op gebouwtype en bewoner. 4. Natuurvriendelijke aanpak: • Geen grootschalige graafwerkzaamheden of ondergrondse netten. • Lagere ecologische druk op bodem, biodiversiteit en boomstructuren. • Materiaalgebruik wordt beperkt en circulair ingericht. 5. Strategische flexibiliteit voor de toekomst: • Dit model biedt ruimte voor technologische doorontwikkeling van groen gas, waterstof of innovatieve individuele oplossingen. Deze alternatieve benadering leidt tot minder maatschappelijke weerstand, lagere kosten, een kleinere ecologische voetafdruk en een grotere betrokkenheid van bewoners. Bijgevoegd vindt u (optioneel: “als bijlage” of “hieronder”) een beknopte notitie waarin deze punten nader worden uitgewerkt. Indien gewenst ben ik graag bereid dit voorstel nader toe te lichten in een gesprek of inspraakmoment. [Bijlage was niet meegestuurd, navraag leerde dat deze er ook niet bij hoorde te zitten]	• We zetten in op het realiseren van collectieve warmteoplossingen voor het merendeel van de buurten in Utrecht. Gebouweigenaren houden echter altijd de mogelijkheid om zelf te investeren in een individuele duurzame warmteoplossing (opt-out) en niet aan te sluiten op de collectieve warmtevoorziening. Er is dus geen aansluitverplichting op een collectieve warmteoplossing maar wel een verplicht om over te stappen naar een CO₂-vrije warmteoplossing. • De beleidsnota gaat uit van de huidige stand der techniek. Over maximaal 5 jaar wordt vindt een herijking van het warmteprogramma plaats waarmee we ruimte bieden om innovaties mee te nemen.	
Zienswijze 6 - Bewoner 6	Antwoord	Wijziging
Wat moet ik mij voorstellen bij de diverse aanpassingen? Wat betekent dit in de zin van overlast tijdens de aanleg en vooral wat kost het? Eerlijk gezegd ben ik heel tevreden met wat ik nu heb en vind ik	Deze beleidsnota is een verplichting vanuit het rijk om in alle buurten voor 2050 een alternatief voor aardgas in gang te zetten. Als in een buurt wordt voorbereid op een overstap naar een	Geen

het prima als iedereen zijn eigen hobby's heeft, maar laat men dit lekker voor zichzelf houden en anderen er niet mee lastigvallen. Ik voel er weinig voor om ook maar één cent uit te geven aan iets waar ik het nut niet van inzie en waar ik niet om gevraagd heb. Plus dat ik mij afvraag of het comfort wel hetzelfde zal zijn als wat ik nu heb. Is het warme water net zo warm als nu of is de temperatuur lager? Dan heb je inderdaad minder kosten. Hoe zit het met de ruimte die een vervanging van de warmtekotel inneemt? Neemt deze meer ruimte in of is het hetzelfde? Ik heb geen ruimte voor een groter apparaat dan de huidige verwarmingsketel. Dan moet ook genoemd worden het vervangen van een fornuis door vervanging door inductie kookplaten. Dit wordt allemaal niet genoemd. Hoe zit het met personen die dit niet kunnen betalen? Krijgen die dan subsidie? Dat betekent dus dat anderen daar ook nog eens aan meebetalen. Wat houdt eerlijk verdelen van de warmte in? Dat dit gemaximeerd gaat worden per huishouden? Dat er dus een norm per persoon wordt vastgesteld waar men niet boven kan komen? Op hoe laag wordt die gesteld en op basis waarvan wordt dit bepaald? Hoe zit het met zo'n publiek warmtebedrijf? Heeft dat een soort monopolpositie waarbij het zelf de tarieven kan bepalen? Hoe zit het in de winter? Dan is de temperatuur laag en is er weinig zon. Is de voorziening dan net zo goed als nu met geen haperingen en hetzelfde comfort? Als de verwarming op elektriciteit gebeurt, hoe zit het met de overbelasting van het net? Of krijgt men tijden te horen waarbinnen men elektriciteit mag gebruiken? Naar mijn idee wordt dit een heel onbetrouwbare manier van verwarmen met regelmatig uitval. Ik neem aan dat met groene stroom wind en zon wordt bedoeld. Als er iets niet betrouwbaar is, is dat het wel. Waar komen al de windmolens? Ik neem aan bij degenen die dit plan bedacht hebben in de tuin. Ik wil in elk geval in de verre omtrek niet zo'n onding hebben. Als er iets niet groen is, is het biomassa. Stop met die onzin. Is dit wel realistisch? Als ik kijk naar het fantastische -maar niet heus- resultaat in Noord-Overvecht, heb ik het idee dat dit onbetaalbaar is en niet uit te voeren.	aardgasvrij alternatief dan start een participatietraject waar de bewoners in een buurt meedenken over de oplossing en de aanbieder. Als aan het einde van dit traject een aanbod wordt gedaan dan kan elke bewoner nog steeds voor een eigen individuele duurzame oplossing kiezen. In het warmteprogramma en later wijkuitvoeringsprogramma's wordt dit verder uitgewerkt. In onze analyses voor het voorkeursalternatief in de beleidsnota zijn ruimtebeslag, comfort en gedoe voor bewoners, netbelasting en milieuaspecten meegenomen.	
--	--	--

Wanneer is er sprake van meeste betrokkenen positief? Het klinkt nogal dictatoriaal dat men tot iets gedwongen wordt waar men niet beter van wordt en denk ik alleen maar slechter. Bovendien is deze hele zin al onzin want het is al besloten dus er is helemaal geen sprake van een vrije keuze. Laten de voorstanders dit maar allemaal uit eigen zak betalen en dus niet van gemeentegeld want dat is publiek geld. Als we het hebben over betaalbaar, zet de gaskraan in Groningen weer open en er is weer goedkope energie. PS kan ik bij de gemeente de kosten voor mijn hobby declareren?		
Zienswijze 7 – Gemeente Stichtse Vecht	Antwoord	Wijziging
Met veel belangstelling hebben we kennis genomen van de ontwerp Beleidsnota Warmte van de gemeente Utrecht en de onderliggende stukken, zoals de milieueffectrapportage (planMER), de bronnenstrategie, de data-analyses en de reactienota op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Middels deze brief willen we onze zienswijze aan uw kenbaar maken. Allereerst willen we een compliment maken voor het werk dat door gemeente Utrecht is verricht. Als buurgemeente kunnen en zullen wij ons voordeel doen met de analyses, kennis en ervaring die Utrecht inmiddels heeft opgedaan met het proces van de warmtetransitie. Daarnaast vragen we aandacht voor de volgende twee punten.		-
1. Gezamenlijk gebruik van bronnen. Hoewel afstemming met omliggende gemeenten over het gezamenlijk gebruik van bronnen nadrukkelijk in de nota wordt genoemd, willen we graag het belang hiervan onderstrepen. Vanuit Stichtse Vecht ontwikkelen we een bronnenstrategie waarbij we onder andere kijken naar aquathermie (met het Amsterdam Rijnkanaal en de Vecht als voornaamste bronnen), geothermie en restwarmte (eventuele bronnen aan de noordwest kant van Utrecht grenzend aan Stichtse Vecht die uitgekoppeld zouden kunnen worden). Er zijn inmiddels diverse bovengemeentelijke werkgroepen op deze thema's aan de slag waarbij afstemming plaatsvindt.	Wij vinden de gezamenlijke afstemming over bronnen ook erg belangrijk. We nemen als gemeente Utrecht dan ook actief deel in deze bovengemeentelijke werkgroepen op bijv. aquathermie en geothermie.	Geen
2. Aansluitende gebieden In die gebieden waar Utrecht en Stichtse Vecht tegen elkaar aanliggen, is het mogelijk interessant samen na te denken over de warmte (en koude) oplossing van de toekomst. Niet alleen technisch	Dank voor deze concrete suggesties voor verdere samenwerking. Bij Op Buuren/Oud Zuilen is al intensieve samenwerking geweest. We staan zeker open voor verdere samenwerking daar waar onze gemeenten elkaar tegenkomen. Het is fijn dat de lijntjes kort zijn,	Geen

en financieel, maar ook qua planning, communicatie en participatie. Het gaat dan bijvoorbeeld over de volgende gebieden: 1. Lage Weide en Maarssenbroek, waarbij zowel voor de bedrijven op bedrijventerrein Maarssenbroek als voor de woningen in Bloemstede en Boomstede er mogelijkheden zijn deze te verbinden met de warmte/koude oplossing op Lage Weide; 2. Elinkwijk en omgeving en Op Buuren/Oud Zuilen, waar eventuele mogelijkheden van een warmtenet gekoppeld zouden kunnen worden. Graag gaan we met Utrecht het gesprek aan over de mogelijkheden hierin samen op te trekken. We hopen met onze zienwijze bij te dragen aan de ontwikkeling van betaalbare, zekere, flexibele en duurzame oplossingen voor de warmte en koude voorzieningen in zowel Utrecht als Stichtse Vecht.	we hebben elkaar nodig om de warmtetransitie tot een succes te maken.	
Zienswijze 8 – Provincie Utrecht	Antwoord	Wijziging
Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor de zeer volledige ontwerp beleidsnota waar ambitie uitspreekt. Wij herkennen in de beleidsnota het streven naar een toekomstbestendig integraal energiesysteem zoals wij beschreven hebben in de Energievisie. Daarnaast merken wij op dat de gemeente Utrecht haar kennis over de methodische aanpak van de warmtetransitie deelt met andere gemeenten in het land en met die in de provincie Utrecht in het bijzonder. Dat stellen wij zeer op prijs. In deze zienswijze beperken wij ons tot taken waarvoor wij als provincie een wettelijke taak hebben of naar verwachting zullen krijgen. Hiervoor geven wij graag enkele aandachtspunten mee		
Samenwerking In de voorgenomen Wet Collectieve Warmte is een toetsende rol voor de provincie voorzien ten aanzien van: • Warmtekavels. In het geval het warmtekavel gemeentegrenzen overschrijdt of de warmtebron door meerdere gemeenten kan worden ingezet heeft de provincie formele zeggenschap in het ontwerp. • Regionaal warmtetransport, de provincie heeft een adviesrol bij het aanwijzen van een warmtetransportbeheerder als deze moet worden aangewezen. Gemeenten en provincie hebben eigen taken en bevoegdheden in de warmtetransitie op verschillende schaalniveaus. Samenwerking, afstemming en gezamenlijk oppakken van opgaven is van belang voor sturing op optimale inzet van bovenlokale bronnen.	In de Beleidsnota is opgenomen dat we bij de ontwikkeling van duurzame warmtebronnen samenwerking en afstemming zoeken met de provincie en buurgemeenten.	Aanvulling tekst in Beleidsnota Warmte 3.3.1 “Wanneer een warmtekavel gemeentegrenzen overschrijdt of de warmtebron door meerdere gemeenten kan worden ingezet heeft de provincie formele zeggenschap in het ontwerp”.

Wij vragen u in de nota Warmte aandacht te geven aan deze benodigde samenwerking.		
Bodemenergie 2e watervoerende pakket In een groot deel van de stad Utrecht is er op grond van uw Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwater Beheer 2016 (GGB) en het provinciale Bodem- en waterprogramma 2022-2027 een dieptebeperking voor bodemenergiesystemen. In het betreffende gebied is het alleen mogelijk om bodemenergiesystemen aan te leggen in het 1e watervoerende pakket. Dieper is niet toegestaan vanwege het risico van verspreiding van de grootschalige grondwaterverontreinigingen aanwezig in het 1e watervoerende pakket naar het 2e watervoerende pakket. In hetzelfde gebied is er echter grote behoefte aan duurzame warmte en koude, waarvoor bodemenergie een goede optie is. Door de beperking tot het 1e pakket is onvoldoende bodemenergiecapaciteit beschikbaar. Daarom onderzoeken gemeente en provincie gezamenlijk of het gebruik van het 2e watervoerende pakket voor open bodemenergie toch veilig en verantwoord mogelijk is, in het zogeheten Praktijkonderzoek Beursgebied. Voor het gebied Papendorp Noord/Groenewoud is, na zorgvuldige gezamenlijke afweging, het 2e watervoerende pakket al vrijgegeven voor open bodemenergie. Onder andere op Utrecht Science Park, dat is gelegen buiten het GGB-beheergebied, bevinden zich al meerdere bodemenergiesystemen in het tweede watervoerende pakket. We zoeken dus gezamenlijk naar mogelijkheden om veilig en verantwoord meer ruimte te geven aan bodemenergie. In de ontwerp Beleidsnota stelt u, onder verwijzing naar het GGB, echter dat voor de gehele gemeente een voorkeur bestaat om bodemenergiesystemen in het eerste watervoerende pakket te plaatsen. Dit vinden wij onwenselijk. Het doet geen recht aan de jarenlange samenwerking en gaat voorbij aan het feit dat GS bevoegd gezag zijn voor open bodemenergiesystemen en in het provinciale beleid is opgenomen dat buiten de dynamische zone van het GGB 2016 open bodemenergie wél is toegestaan in diepere pakketten. Het gezamenlijke Praktijkonderzoek Beursgebied is opgezet om een balans te vinden tussen beschermen en benutten van het 2e watervoerende pakket. Gezien de opgaven (woningbouwopgave, energietransitie en drinkwateropgave) waar gemeente maar ook provincie voor staat, zou hier aandacht aan moeten worden besteed in deze beleidsnota.	De voorkeur voor het gebruik van het 1^e watervoerende pakket heeft betrekking op zowel OBES als GBES en heeft als doel om mogelijke verdere verspreiding van verontreinigingen te voorkomen van het 1^e naar het 2^e watervoerende pakket en de drinkwatervoorziening. Met name het afdichten van de scheidende laag na het boren van lussen voor GBES is een bron van zorg. De ILT heeft geconstateerd dat de naleving van vereisten voor de afdichting van boorgaten slecht was en dat daarbij risico's voor de bodem en het grondwater kunnen ontstaan. Uit de PlanMER is bovendien ook gebleken dat grootschalige toepassing van OBES ook negatieve effecten kan hebben op de bodem en grondwaterkwaliteit. Doorboring van de lagen willen we daarom zoveel mogelijk voorkomen. De onderzoeken voor de actualisatie van het GGB moeten meer inzicht geven in de risico's van het gebruik van 2^e watervoerende pakket en de beheergrenzen en daarbij horende regels voor veilig gebruik. Daar waar het aantoonbaar veilig en verantwoord is om gebruik te maken van het 2^e watervoerende pakket en dit ook aan vigerend beleid voldoet, is er geen belemmering om gebruik te maken van het 2^e watervoerende pakket. Inzet van het 2^e watervoerende pakket kan een oplossing bieden in gebieden waar de capaciteit van 1^e watervoerende pakket onvoldoende is. Maar dat is niet de enige oplossing. Verder verwijzen we naar de Beleidsnota Ondergrond waarin is aangegeven dat dat daar waar zich grondwaterverontreinigingen bevinden we kritisch zijn in het vrijgeven van bodemgebruiksfuncties. Bij bepaling van mate van de (on)evenredigheid kijken we naar het effect van een ontwikkeling op de bodemgebruiksfunctie en de verontreinigingssituatie versus het (algemeen) nut daarvan voor de stedelijke ontwikkeling.	Aanvulling tekst in Beleidsnota Warmte paragraaf 4.2.3 "Dit is in lijn met het huidige beleid waarin het in delen van de gemeente niet mogelijk is het tweede watervoerend pakket grootschalig te gebruiken voor bodemenergie (Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB) Utrecht en de Provinciale Omgevingsverordening). Dit is in lijn met het huidige beleid waarin het in delen van de gemeente niet mogelijk is het tweede watervoerend pakket grootschalig te gebruiken voor bodemenergie (Gebiedsplan Gebiedsgericht grondwaterbeheer (GGB) Utrecht en de Provinciale Omgevingsverordening). Het GGB

		wordt momenteel geactualiseerd en moet meer inzicht geven in de risico's van het gebruik van 2e watervoerende pakket en de beheer-grenzen en daarbij horende regels voor veilig gebruik. Dit kan leiden tot nieuwe beleidskaders voor het beschermen en benutten van het grondwater.
Regie op gebruik van de ondergrond voor bodemenergie Uit de ontwerp Beleidsnota spreekt een sterke wens om te sturen op de toepassing van bodemenergie. Hoewel ook wij zien dat de warmtetransitie en de drukte in de ondergrond vragen om sturing en regie, moet er ook ruimte zijn voor innovatie en initiatieven. Voor sturing op bodemenergie is bovendien samenwerking nodig tussen provincie en gemeente, aangezien we beide taken en verantwoordelijkheden hebben in zowel benutting van de ondergrond voor bodemenergie als bescherming van (andere functies van) de ondergrond. Wij vragen u aandacht te besteden aan deze benodigde samenwerking, die er in de praktijk al is maar in de beleidsnota nog onvoldoende aandacht krijgt. Wij willen u bedanken voor de mogelijkheid om te reageren op de ontwerp-Beleidsnota Warmte. We zien ernaar uit om verder met u samen te werken aan de warmtetransitie.	Dank voor deze aanvulling, de tekst in de beleidsnota is hierop aangepast.	Aanvulling tekst in Beleidsnota Warmte paragraaf 4.2.4 is aan het einde van de opsomming het volgende worden opgenomen: "Voor de inpassing van open bodemenergiesystemen en bijbehorende infrastructuur vraagt dit om een nauwe samenwerking en afstemming tussen de gemeente en provincie. In samenspraak met de provincie worden hiervoor acties en doelen opgenomen in het

		uitvoeringsprogr mma.
Zienswijze 8 – Eneco	Antwoord	Wijziging
Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp Beleidsnota Warmte 2025-2035. Als eigenaar en exploitant van het stadsbrede warmtenet in Utrecht en Nieuwegein willen wij graag onze zienswijze geven op dit document. Wij waarderen de mogelijkheid om input te leveren op dit belangrijke beleidskader voor de warmtetransitie in Utrecht.		
1. Buurtwarmtenetten en piek-/backup-voorziening Wij onderschrijven de ambitie van de gemeente Utrecht om te komen tot een toekomstig energiesysteem dat duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar is. De beleidsnota benoemt terecht dat we afscheid moeten nemen van fossiele energiebronnen en dat we moeten overstappen naar verschillende lokale duurzame energiebronnen. In de beleidsnota wordt een duidelijke voorkeur uitgesproken voor collectieve warmteoplossingen (pagina 7-9). De beleidsnota beschrijft de mogelijkheid van koppeling van buurtwarmtenetten aan het stadsbrede warmtenet als piek- en backup voorziening. Echter, bij verduurzaming van het stadsbrede warmtenet is nadrukkelijk de verduurzaming van piek- en backup warmte een forse uitdaging in verband met ruimte. Daarnaast wordt het warmtenet economisch inefficiënt als de inzet van het stadsbrede warmtenet alleen tijdens de piek kan plaatsvinden, hetgeen in een kostprijs-gebaseerd tariefsysteem zijn uitwerking zal hebben op de warmtetarieven voor reeds aangesloten klanten.	Wij zijn ons ervan bewust dat verduurzaming van piek- en backupvoorziening een grote uitdaging is. In de bronnenstrategie hebben we dit inzichtelijk gemaakt door verschillende opties voor verduurzaming van de piek- en backupvoorzieningen te analyseren. Een koppeling van buurtwarmtenetten met het bestaande stadsbrede warmtenet is één van de geanalyseerde scenario's om in de piekvraag van dit type netten te voorzien. De precieze consequenties van dit scenario en andere scenario's (koppelen van meerdere lokale netten aan een gezamenlijke piekvoorziening, lokale piek- en backup, overdimensionering van basislastinstallaties) moeten nog verder worden onderzocht. We hopen daarbij met Eneco te kunnen samenwerken om dit vraagstuk verder uit te diepen. De veronderstelling daarbij zou zijn dat de investeringen die gemaakt moeten worden voor piekcapaciteit in buurtwarmtenetten ook via de kostprijsplus systematiek aan die netten worden toegerekend, en niet aan reeds aangesloten klanten.	Geen
2. Bronnen en verduurzaming 2.1 Biomassa Op pagina 9 wordt genoemd dat voor biomassa wordt gestuurd "op verminderde inzet en als mogelijk volledige beëindiging van de inzet". Wij willen graag verduidelijking over de condities waaronder de gemeente verminderde inzet of beëindiging als reële optie ziet. Wat zijn deze (rand)voorwaarden concreet? Wij willen benadrukken dat er op dit moment geen overschot is aan betaalbare, stuurbare en beschikbare duurzame bronnen. De inzet van biomassa als piekvoorziening is sterk afhankelijk van de stuurbaarheid van de installatie, die technisch beperkt is. Bovendien is voor het bestaande distributiesysteem hoge temperatuur warmte nodig conform de ontwerpparameters van het aanwezige grote distributienet richting de stad. Wij verzoeken de gemeente om bij de afweging over biomassa een duidelijker perspectief te bieden waarin betaalbaarheid voor de	In de Beleidsnota Warmte is op pagina 26 aangegeven dat: "Voor de biomassa sturen we aan op verschuiving van de inzet als basislastvoorziening naar de inzet als piekvoorziening, en volledige beëindiging van de inzet bij beperkte uitbreiding van het stadsbrede warmtenet en als er voldoende andere betaalbare bronnen beschikbaar komen " Recente resultaten van onderzoeken laten zien dat het zeer onwaarschijnlijk is dat binnen de gemeentegrenzen geothermie beschikbaar komt. Voor de gemeente is betaalbaarheid van de oplossing voor alle bewoners in een buurt zeer belangrijk. Als er geen geothermie beschikbaar komt zullen we bestaande duurzame bronnen – waaronder biomassa - naar verwachting langer in moeten zetten om een betaalbare warmteoplossing te kunnen realiseren. Alternatieven voor de inzet van biomassa leiden tot significant hogere kosten.	Geen

eindgebruiker wordt meegewogen. De laagste nationale kosten leiden niet automatisch tot de laagste kosten voor de burger. Hiervoor is aanvullend rijksbeleid nodig		
2.2 Seizoensbuffers In de beleidsnota worden seizoensbuffers gepresenteerd als belangrijke optie (pagina 18), maar er ontbreekt een analyse van de haalbaarheid en technische beschikbaarheid hiervan. Graag zouden wij hier meer duidelijkheid over krijgen, aangezien vanuit onze ervaring blijkt dat seizoensbuffers niet gemakkelijk betaalbaar en betrouwbaar te ontwikkelen zijn	In de bronnenstrategie duurzame warmte wordt nader ingegaan op seizoensopslag. Het klopt dat technieken als MTO en HTO nog in ontwikkeling zijn, maar kijkend naar de termijn waarop we een nieuw duurzaam warmtesysteem moeten realiseren (tot 2050) is er nog voldoende ruimte voor innovaties en implementatie van nu nog nieuwe ontwikkelingen waarvan seizoensopslag een belangrijke is.	Geen
2.3 Geothermie Op pagina 52 van de Beleidsnota worden mitigerende maatregelen beschreven voor het risico dat geothermie niet beschikbaar komt. In dit verband wordt gerefereerd naar het langer inzetten van bestaande biomassa en langer open houden van gascentrales wordt hier benoemd. Wij hebben begrepen dat EBN nieuwe informatie heeft gepubliceerd over het potentieel van geothermie in Utrecht, n.a.v. de SCAN boring. Hoe denkt de gemeente over dit hernieuwde inzicht van EBN in relatie tot de gepresenteerde ambitie voor geothermie in de Beleidsnota?	In de beleidsnota zijn twee scenario's gepresenteerd voor duurzame warmtebronnen. De nieuwe resultaten van EBN leiden er inderdaad toe dat geothermie voor Utrecht geen haalbare optie meer is. Dat betekent dat we zullen inzetten op het scenario zonder geothermie, dat in de beleidsnota als in de bronnenstrategie verder is uitgewerkt.	Wijziging in tekst Beleidsnota Warmte over inzet van bronnen in de beleidsnota paragraaf 2.2.2 "Geothermie is een belangrijke bron voor collectieve warmtenetten om in de basislast te voorzien, maar de ondergrond in de gemeente Utrecht blijkt ongeschikt voor toepassing van geothermie. Hierdoor komt de potentie van geothermie als basislastbron voor collectieve warmtenetten te vervallen. De focus komt daarmee te liggen op het scenario met weinig MT en HT bronnen". Ook elders in de tekst zijn kleine wijzigingen

		doorgevoerd in de lijn van bovenstaande wijziging.
3. Betaalbaarheid De focus op betaalbaarheid in de beleidsnota waarderen wij zeer. Wij willen de gemeente echter vragen om betaalbaarheid duidelijker te definiëren. Indien wordt aangesloten bij de definitie van het Rijk, en deze definitie te weinig houvast biedt, verzoeken wij de gemeente om een eigen definitie te formuleren die specifiek ingaat op de betaalbaarheid voor de burger. 'Betaalbaarheid' hoeft dan in warmteprogramma's niet steeds opnieuw gedefinieerd te worden.	Het rijk is op dit moment bezig om de definitie van betaalbaarheid uit te werken en wat dit voor eindgebruikers betekend. Wij volgen deze ontwikkelingen op de voet. Ook onderzoek naar de wensen van de bewoners wordt na de zomer openbaar. Op basis van deze stukken zullen wij bepalen of er meer nodig is in het warmteprogramma.	Geen
4. Aanwijsbevoegdheid Op pagina 36 wordt gesproken over de aanwijsbevoegdheid die de gemeente wil inzetten, onder voorwaarde van een "haalbaar en betaalbaar alternatief". Wij vragen graag verduidelijking over hoe dit er concreet uitziet. Gaat het om maatschappelijke haalbaarheid of ook om betaalbaarheid voor de individuele warmteklant? Is het voldoende als het alternatief beleidsmatig is vastgesteld, of moet het ook daadwerkelijk in de praktijk beschikbaar en aan te bieden zijn?	Dit gaat ook over betaalbaarheid voor de individuele warmteklant. Dit betekent dat we de aanwijsbevoegdheid pas inzetten op het moment dat dit aanbod in de praktijk ook beschikbaar is.	Geen
5. Publiek warmtebedrijf De beleidsnota stelt op pagina 37-38 dat publiek eigendom in de warmtetransitie essentieel is voor het realiseren van collectieve warmtesystemen. Eneco heeft een andere visie op dit punt. Wij zijn van mening dat een privaat warmtebedrijf, met een lange historie in Utrecht, minstens zo goed in staat is om publieke belangen als consumentenbescherming, duurzaamheid en betaalbaarheid te waarborgen. Een goed regulerend kader en effectief toezicht zijn hierbij essentieel en momenteel ook reeds aanwezig via huidige wetgeving en toezichthouder ACM. In de concept Wet collectieve warmte wordt ingezet op steviger regulering, toezicht en transparantie: ruim voldoende om genoemde belangen te behartigen. Wij vragen de gemeente om de bewering te onderbouwen dat een warmtebedrijf met een publiek meerderheidsbelang op deze aspecten betere resultaten zou behalen dan een privaat warmtebedrijf dat onder toezicht staat en gebonden is aan wet- en regelgeving. Welke garanties hebben bewoners dat een gemeentelijk warmtebedrijf de warmtenetten goedkoper kan ontwikkelen dan, bijvoorbeeld, Eneco? En welke ruimte heeft een publiek warmtebedrijf in feite bij de afweging van 'commercie' (een goede business case) versus duurzaamheid of betaalbaarheid? Ook een publiek warmtebedrijf zal bedrijfseconomisch verstandige keuzes moeten maken. En een	In de Wcw memorie van toelichting is een onderbouwing voor publiek eigendom gegeven: "De bredere achterliggende afweging hierbij is dat de aard en de omvang van de maatschappelijke opgave bij collectieve warmte zodanig is dat meer publieke zeggenschap in het aangewezen warmtebedrijf noodzakelijk is." "Met een publieke partij als meerderheidsaandeelhouder in het warmtebedrijf zal het in kunnen spelen op mogelijke veranderingen in de nog groeiende warmtemarkt. Ook kan een publieke partij het beleidsinstrumentarium en bedrijfseconomische beslissingen beter op elkaar afstemmen. Om vergelijkbare afwegingen is in het verleden vaker gekozen voor een duidelijke regierol vanuit de overheid. Collectieve warmte, elektrificatie en de (groene) gasvoorziening zullen bovendien bij de energietransitie steeds meer met elkaar interfereren en kunnen elkaar versterken. Publieke aandeelhouders zullen er belang aan hechten om het bredere systeem perspectief in ogenschouw nemen bij de ontwikkeling van collectieve warmte. Doordat een publieke partij kan handelen vanuit het perspectief van het integrale energiesysteem kan er gestuurd worden op een energietransitie tegen de laagste maatschappelijke kosten. Ook in ons omringende landen, waar collectieve warmte reeds een	Geen

Commentaar [VH1]: Hier stond: De gemeente sluit aan bij de definitie van betaalbaarheid voor eindgebruikers die momenteel landelijk wordt ontwikkeld.

privaat warmtebedrijf is reeds gemaximeerd in zijn vermogen om winst te maken in de huidige regulering.	volwassen markt is, zijn warmtebedrijven veelal in publieke of coöperatieve handen."	
6. Bestaande situatie en toekomstige ontwikkeling 6.1 Bestaande aansluitingen De beleidsnota gaat uit van het principe dat reeds aangesloten gebouwen aangesloten blijven (pagina 37). Wij onderschrijven dit uitgangspunt, maar vragen de gemeente om te verduidelijken hoe dit vanuit betaalbaarheid wordt ondersteund. Voor relatief nieuwe woningen wordt het all-electric alternatief mogelijk steeds bereikbaarder, waardoor het risico van "grid defection" (het verlaten van het stadswarmtenet om aan te sluiten op het elektriciteitsnet) reëel wordt. Welk beleid voorziet de gemeente om dit te voorkomen?	We onderschrijven het risico dat woningeigenaren van relatief nieuwe goed geïsoleerde woningen mogelijk overstappen van een warmtenet naar een all-electric oplossingen, maar we hebben op dit moment geen inzicht in de omvang. We gaan graag met jullie in gesprek over de omvang van het risico van grid defection en/of maatregelen nodig zijn.	
6.2 Warmtenetten en bronnen In de beleidsnota wordt op pagina 40 beperkt ingegaan op de afhankelijkheid van het huidige warmtenet van de grote bronnen op Lage Weide en Merwedekanaal. Wij zouden graag zien dat de gemeente hier dieper op ingaat, d.w.z. deze locaties in de beleidsnota nadrukkelijker benoemt als cruciaal voor de warmte- en elektriciteitsvoorziening inclusief de verduurzaming van de warmte. Dat alles onder voorwaarden van betaalbaarheid, leveringszekerheid en luchtkwaliteit. Bullet 2 en 3 in de middelste kolom zou een logische plek hiervoor kunnen zijn. Er wordt verder geschreven over mogelijke levering van piekwarmte van het stadsbreed warmtenet aan buurtinitiatieven. Dit legt een grote impact op de bronnen en netten van het stadsbreed warmtenet. Daarvoor moet een langjarige strategie voor worden gemaakt, maar die wordt niet beschreven in de Beleidsnota. Bij Eneco zijn deze plannen ook onbekend. Deze strategie is belangrijk want piek- en backup bronnen kunnen niet zonder meer betaalbaar én duurzaam worden aangeboden tijdens piek- en backup situaties. De gemeente beschrijft tenslotte dat er veel potentie is voor WKO bronnen voor buurtwarmtenetten. Het plaatje op pagina 22 suggereert dat er warmte én koudeopslag plaatsvindt onder de grond. Verwacht de gemeente daarmee dat de woningen in deze voorgestelde gebieden ook koelvraag krijgen in de toekomst?	Dank voor de opmerking over het benoemen van de concrete bronlocaties Lage Weide en Merwedekanaal, we hebben de beleidsnota hierop aangepast. Voor die piek/backup; zie het antwoord op ad 1. Wat betreft WKO in het MT buurtwarmtenet; WKO kan zeker een rol spelen in deze systemen, maar in de MT variant wordt de WKO niet gebruikt om te koelen. Dat betekent dat in de zomer regeneratie moet plaatsvinden van het WKO systeem met een regeneratiebron (LT restwarmte, aquathermie of lucht) om de warme bron weer volledig te laden. Indien een ZLT variant wordt gerealiseerd, kunnen woningen wel gekoeld worden.	Wijziging in de tekst van de Beleidsnota Warmte paragraaf 4.1.2, vierde bullet "De huidige bronlocaties op Lage Weide en bij het Merwedekanaal zijn en blijven belangrijk voor de warmte- en elektriciteitsvoorziening, inclusief de verduurzaming van warmte".
6.3 Snelle en betaalbare uitvoering Eneco vraagt zich af of de organische groeiaankpak (zoals is gepresenteerd tijdens de stakeholderbijeenkomst) voor de stad de juiste is. In het ontwikkelproces schetsen jullie meerdere fases (Beleidsnota → Wijk Uitvoeringsprogramma (WUP) → Plan van Aanpak → uitvoering). Samenwerken met bewoners kan ook in de latere 3 fases, maar een sturende aanpak in fase 1 kan wel positieve impact hebben op betaalbaarheid, duurzaamheid en snelheid.	In de Beleidsnota hebben we aangegeven dat nog veel zaken in beweging zijn maar dat we ondanks alle onzekerheden wat betreft betaalbaarheid voortvarend aan de slag met het realiseren van een duurzame warmtevoorziening daar waar we nu de meeste kansen zien. We moeten daarbij flexibel zijn om in te kunnen springen op ontwikkelingen zoals ondersteuning vanuit het rijk, ontwikkelingen rond netcongestie etc.	Geen

Als de organische aanpak doorgevoerd wordt, is de vraag met welke middelen, mensen en/of kennis de gemeente wil ondersteunen. Het is met name onduidelijk wat de beste warmteoplossing wordt in de 'paarse' wijken, waar een buurt warmtenet of stads breed warmtenet beide mogelijk is. Kies je voor buurt warmtenetten, met elk andere technische, economische en juridische kenmerken, dan verkleint dat de kans op een stadsbreed warmtenet. Dit heeft impact op betaalbaarheid, duurzaamheid en (tijdige) beschikbaarheid van duurzame warmte. 1. Betaalbaarheid: losse systemen, met elk eigen piek en backup, die mogelijk later weer gekoppeld aan elkaar moeten worden. Dat kan leiden tot suboptimale systemen, waar synergiën op gebied van met name piek en backup minder aanwezig zijn. 2. Duurzaamheid: het risico ontstaat dat er white spots ontstaan van gebieden die niet mee kunnen in het 'organische' initiatief, maar die daardoor ook niet meer in aanmerking komen voor betaalbare alternatieven, zoals een stadsbreed warmtenet. 3. Snelheid: Daarnaast maken we ons zorgen of er genoeg tempo kan worden gemaakt met een organische aanpak. Hoe ziet de gemeente het pad richting 2050 voor zich? Zijn de voorgestelde plannen voldoende om naar klimaatneutraal te gaan? Hoe wordt er bijvoorbeeld omgegaan met woningen die op korte termijn hun CV-ketel moeten vervangen? . Er is netcongestie afgekondigd voor de komende jaren, maar er zijn meerdere ontwikkelingen van grote impact op de warmtetransitie. Het ontbreekt aan een visie op de warmtetransitie voor de komende tien jaar. Er wordt alleen een eindbeeld geschetst. Het zou helpen als er een kader wordt geschetst waar de WUP's aan moeten voldoen in de komende tien jaar	De organische aanpak is voor de eerste jaren voorzien om meer te leren en toe te werken naar het energiesysteem van de toekomst. Het nog uit te werken Warmteprogramma beschrijft het plan voor de komende 10 jaar waarin we onder andere de kaders voor samenwerking in de buurtaanpak en de wijkuitvoeringsprogramma's verder uitwerken. Daarbij wordt iedere vijf jaar het Warmteprogramma geactualiseerd. Wij willen met onze partners in de stad het warmteprogramma uitwerken en ook voor de herijkingen daarna toe naar een slimme fasering en opschaling die past bij de plannen van onze partners. Ad 1, 2) Wij voorzien niet dat alle losse systemen later aan elkaar gekoppeld moeten worden. Als systemen op buurtniveau of groter worden ontwikkeld door een warmtebedrijf (geen zelfstandige warmtegemeenschap) dan nemen we in de afweging van de keuze mee dat de piek/backup later mogelijk centraal worden gerealiseerd op het moment dat het systeem zover uitgedoeld is dat het te koppelen valt. Ad 3) Ons huidige advies bij vraag van inwoners wat te doen op het moment dat CV ketel aan vervanging toe is: https://jouwhuislimmer.nl/cv-ketel-aan-vervanging-toe-dit-zijn-de-alternatieven/.	
7. Warmtekavels Op pagina 36-37 wordt het concept van warmtekavels besproken. Eneco is voorstander van de benadering waarbij het huidige grote stadswarmtenet als één kavel wordt beschouwd. Wij verzoeken de gemeente om te verduidelijken onder welke voorwaarden uitbreiding van dit kavel mogelijk is.	Voorwaarden voor vergroting van dit kavel is wat ons betreft dat de huidige warmteleverancier gebouweigenaren die dichtbij of aanleiding liggen een haalbaar en betaalbaar aanbod doet voor aansluiting op dit net. Zoals aangegeven in de Beleidsnota Warmte vraagt dit om uitwerking van instrumentarium vanuit het Rijk die bijdragen aan de betaalbaarheid voor de eindgebruiker, zoals een tariefplafond, investeringssubsidies, een prijsgarantie.	Geen
8. Bodem en grondwater Op pagina 39 wordt gesproken over het tweede watervoerende pakket. Tijdens de toelichting viel ons op dat de provincie gebruik van dit watervoerende pakket wilde stimuleren, terwijl de gemeente Utrecht in aanpalend beleid juist op het belang voor de drinkwatervoorziening wijst van het 2e WVP. Eneco zou graag een duidelijk kader zien voor gebruik van het 2e Watervoerende Pakket voor Warmte en Koude	Zie antwoord bij de provincie bij punt Bodemenergie 2e watervoerende pakket	Zie antwoord bij de provincie bij punt Bodemenergie 2e watervoerende pakket

9. Afsluiting Wij waarderen de erkenning van het bestaande stadswarmtenet in de beleidsnota, zichtbaar onder andere in de fraaie illustratie op pagina 55. Graag zouden wij bij deze plaat Eneco vernoemd zien als partij in de stad die dit soort installaties vormgeeft, waar nodig samen met bewoners / omwonenden. Tot slot willen wij graag benadrukken dat Eneco al een decennium actief bijdraagt aan de verduurzaming van de warmtevoorziening in Utrecht. Wij zien onszelf als een belangrijke partner voor de gemeente bij het realiseren van de warmtetransitie. Wij hopen dan ook dat onze zienswijze leidt tot aanpassingen die bijdragen aan een effectieve en efficiënte warmtetransitie in Utrecht.		In de colofon van de Beleidsnota Warmte korte beschrijving van de foto's opnemen.
Zienswijze 10 - Vitens	Antwoord	Wijziging
Voor Vitens is het van wezenlijk belang dat de grondwaterbronnen, die dienen als bron voor de winning van drinkwater, adequaat worden beschermd. Deze bronnen zijn cruciaal voor de drinkwatervoorziening in de gemeente Utrecht, waar de (toekomstige) inwoners en bedrijven dagelijks afhankelijk zijn van betrouwbaar en schoon drinkwater		
Ontwerp Beleidsnota Warmte Ontbreken randvoorwaarden en samenhang met Gebiedsplan planMER In uw beleidsnota wordt gesteld dat bodemenergiesystemen “bij voorkeur” in het eerste watervoerende pakket geplaatst worden maar dat nieuwe beleidskaders in het GGGB kunnen leiden tot nieuwe beleidskaders voor het beschermen en benutten van het grondwater. We maken ons zorgen over de opening die gegeven wordt door middel van de term "bij voorkeur" zonder dat daarbij randvoorwaarden gegeven worden. Het is voor ons belangrijk dat onze bron voor drinkwater, ic het grondwater in de intrekgebieden van drinkwaterwinningen, de hoogste bescherming krijgt en niet bedreigd worden door energiesystemen die een mogelijke bron van verontreiniging kunnen vormen of die zorgen voor verplaatsing van bestaande verontreinigingen. Dat geldt ook voor de opmerking dat milieubelastende stoffen in de ondergrond, zoals toxische koudemiddelen, “zo veel mogelijk wordt voorkomen”. Ook hierbij worden geen randvoorwaarden opgenomen waaronder deze toxische koudemiddelen wel of juist niet toegepast zouden kunnen worden. We zouden in de definitieve planMER en beleidsnota graag randvoorwaarden geformuleerd zien óf en zo ja hoe bodemenergiesystemen in het tweede watervoerende pakket met of zonder gebruik van toxische koudemiddelen veilig kunnen worden toegestaan. Aangezien deze randvoorwaarden nog zullen moeten volgen uit het nog op te stellen nieuwe Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer Utrecht, waarvoor momenteel óók een planMER	Zie antwoord bij de provincie bij punt Bodemenergie 2e watervoerende pakket	Zie antwoord bij de provincie bij punt Bodemenergie 2e watervoerende pakket

procedure wordt doorlopen¹, kunt u de gestelde uitgangspunten en randvoorwaarden in de “beleidsnota warmte en warmteprogramma” planMER nog niet onderbouwen of gebruiken. Het bevreemdt ons dan ook dat een sterkere onderlinge samenhang tussen de verschillende sporen op inhoud en proces ontbreekt. Wij vragen u om een veel duidelijkere onderlinge samenhang aan te brengen tussen deze sporen, om te vermijden dat de beleidsnota onderbouwd wordt met 10 jaar oude inzichten en al achterhaald is op het moment dat de beleidsnota vastgesteld moet worden.		
Voorkomen opwarming drinkwater in leidingen Daarnaast schrijft u in uw ontwerpnota dat in buurten waar energiesystemen een negatieve invloed kunnen hebben op de leveringstemperatuur van drinkwater “waar mogelijk” mitigerende maatregelen getroffen zullen worden om de effecten op de drinkwatertemperatuur te beperken. De vrijblijvendheid van “waar mogelijk” zouden we in de definitieve nota graag verwijderd zien omdat bij opwarming van het drinkwater de kans op verontreiniging door bacteriën toe neemt, wat een bedreiging is voor de volksgezondheid	Wij onderschrijven het belang van veilig drinkwater en zullen daarom altijd proberen opwarming van het drinkwater te voorkomen. Dit zinsnede ‘waar mogelijk’ is niet vrijblijvend, we benadrukken daarmee dat we ons inspannen. We vinden het belangrijk te benoemen dat andere factoren dan de aanleg van warmtenetten ook een belangrijke rol spelen bij de opwarming van drinkwater. We weten uit onderzoek dat de invloed van klimaat, bodemsoort en bodembedekking zeer groot zijn, vaak groter dan het warmtenet (KWR, 2022). De mate van opwarming van het drinkwater hangt dus niet alleen af van de plaatsing van een warmtenet. Daarnaast kunnen we niet met volledige zekerheid zeggen dat enige invloed op het drinkwater voorkomen kan worden. In de drukke ondergrond van Utrecht zullen verschillende opgaven en belangen afgewogen moeten worden, waarbij het drinkwater natuurlijk zeer belangrijk is, maar de warmtevoorziening, klimaatadaptatie en bijv. afvalvoorzieningen zijn dat ook. De afweging zal dus altijd integraal met andere opgaven plaatsvinden.	Geen
Milieueffectrapport (planMER): Beoordeling in relatie tot dieptebeperkingen Citaat pagina 95-96: “Een groot gedeelte van Utrecht valt binnen het beheergebied van het Gebiedsgericht Grondwaterbeheer. Daarbinnen mag de scheidende laag tussen het 1e en 2e watervoerende pakket niet worden doorboord teneinde het dieper gelegen grondwater te beschermen. In de onderstaande effectbeschrijvingen per alternatief is in eerste instantie geen rekening gehouden met deze locatie specifieke situatie en wordt ervan uitgegaan dat er geen dieptebeperkingen voor de boringen gelden.” Wij maken bezwaar tegen dit uitgangspunt. Dit uitgangspunt staat namelijk op gespannen voet met de eerder in deze paragraaf geuite “Dit [het meevoeren van verontreinigingen] is onwenselijk omdat dieper gelegen watervoerende pakketten kunnen worden gebruikt om water voor consumptie te winnen”. Doorboringen en activiteiten in het 2e	De tekst uit het planMER op p.95-96 wordt benoemd dat er geen dieptebeperkingen zijn meegenomen in de algemene effectbeschrijvingen per alternatief. Dit betekent juist dat de effectbeoordeling in feite strenger (dus met hogere inschatting van negatieve effecten) is gemaakt, omdat er in de praktijk geen boringen mogen worden uitgevoerd naar het 2^e watervoerend pakket. De dieptebeperkingen worden vervolgens wel meegenomen in onder de kop ‘locatie specifiek’ er staat “wordt vervolgens ingegaan op de impact van het Gebiedsgericht Grondwaterbeheer en de grondwaterbeschermingszones op de effecten.” Er wordt dus zeker rekening gehouden met de aanwezige dieptebeperkingen. De effectbeoordeling zou daarmee in het beheergebied van het gebiedsgericht grondwaterbeheer naar minder negatief kunnen worden bijgesteld omdat de risico's voor vervuiling kleiner zijn als er geen doorboring mag plaatsvinden.	Geen

watervoerende pakket brengen risico's met zich mee met mogelijk aanzienlijke negatieve milieugevolgen, en vormen als zodanig een concrete bedreiging voor de toekomstige drinkwatervoorziening Leidsche Rijn en De Meern. We zien graag dat in de beoordeling - in tegenstelling tot het gehanteerde uitgangspunt - juist in hoge mate rekening gehouden wordt met aanwezige dieptebeperkingen ten opzichte van de voor de alternatieven gebruikelijke diepteligging.		
Aanpassen beoordelingsscore Op pagina 96-98 beschrijft u de risico's van geothermie en HTO in de aanleg en gebruiksfase. In de beschrijving van de aanlegfase ontbreekt de beoordeling van het opslaan en afvoeren van verontreinigde boorspoeling en formatiewater dat ontstaat bij het boren en ontwikkelen van de warmtebronnen. Tevens concludeert u als volgt (citaat pagina 97): "De kans op het optreden van lekkages is bij geothermie en HTO klein vanwege het beperkte aantal boringen (4 stuks, aan de rand van de stad), de gebruikte werkmethodes en het systeem van kwaliteitsborging bij deze boringen. Aangezien er wel een klein risico aanwezig is wordt het stadsbreed warmtenet licht negatief beoordeeld." Het ontbreekt hier aan een relevante bronvermelding die deze conclusie staft. Vitens is van mening dat deze conclusie namelijk onjuist is: hoewel de kans op lekkages in inderdaad ook afhangt van het aantal systemen, is de conclusie dat de risico's klein zijn onjuist. Bij lekkages uit geothermiesystemen is de milieu-impact namelijk mogelijk véél groter^{2,3}. In de gebruiksfase beschrijft u zowel de algehele risico's van geothermie en HTO voor de kwaliteit van het grondwater. U concludeert op pagina 98 (citaat): "[...] is er in de praktijk geen sprake van risico's voor de drinkwaterwinning." Het is van belang hierbij te vermelden dat deze conclusie teruggrijpt op de thermische milieugevolgen, en niet op het totale risicoprofiel van geothermie of HTO projecten. Daarnaast moet vermeld worden dat in de aangehaalde TNO studie geen aandacht is geweest voor de lange termijn effecten van thermisch gedreven grondwaterstromingen en grondwaterkwaliteitsveranderingen. Zo kunnen bijvoorbeeld verontreinigingen door thermische effecten, die zich mogelijk beperken tot een straal van ca 100m van de put, op de langere termijn alsnog verspreid worden door de van nature aanwezige grondwaterstroming van de Utrechtse Heuvelrug naar de polders ten westen van Utrecht, en de tussenliggende drinkwaterwinningen Leidsche Rijn en de Meern negatief beïnvloeden. Er zijn in dit alternatief dus wel degelijk grote risico's voor de grondwaterkwaliteit (kaderrichtlijn water grondwaterlichaam) en de drinkwatervoorziening. De reistijd naar de drinkwaterwinning is alleen groter dan 25 jaar. De risico's in de aanleg en gebruiksfase van	Aanlegfase: De risico's tijdens de aanlegfase zijn beperkt. Uit door SodM aangeleverde cijfers over de periode 2010-2019 komen 16 incidenten naar voren van lekkages en vermorsingen op geothermielocaties. Het ging hierbij om hydraulische olie (7x), formatiewater en vervuild water (3x), boorspoeling (3x), zuur (3x) en diesel (1x) in (zeer) geringe hoeveelheden variërend van 'enkele spetters' tot zover bekend maximaal enkele m3. In twee gevallen is een zeer geringe hoeveelheid materiaal (hydraulische olie en vervuild water) buiten de beschermende voorziening terecht gekomen waarna de bodem direct is gesaneerd. Uit bovenstaande blijkt dat de bodembeschermende voorzieningen en het systeem van melding en opvolging een effectieve barrière vormt tegen verontreiniging van bodem en grondwater. Gebruiksfase: Wat betreft de gebruiksfase: Kortsluitroutes tussen verschillende watervoerende pakketten zijn vooralsnog niet aangetoond bij geothermie en zijn ook moeilijk te detecteren door de in de regel geringe drukverschillen en het ontbreken van hierop gerichte monitoring. Wel komt uit data van SodM één geothermieput naar voren waar via de annulus tussen de surface casing en conductor casing mogelijk contact is tussen een formatie beneden de geohydrologische basis en het oppervlak. De discussie over de oorzaak hiervan is nog niet afgerond. Er zijn verder geen aanwijzingen voor lekkage naar het grondwater buiten de surface- en conductorcasing. (bron: Mogelijke langetermijneffecten van grootschalige geothermie op grondwaterkwaliteit STOWA). Op basis van deze informatie zien wij geen aanleiding om de effectbeoordeling aan te passen. Voor HTO-systemen, die minder diep zijn, zien we ook geen redenen de effectbeoordeling aan te passen. Bovendien is de effectbeoordeling gebaseerd op niet alleen geothermie en HTO, maar op de totale bronnenmix waar geothermie en HTO slechts een klein deel van uitmaken.	Aanvullende toelichting in planMER

geothermie- en HTO-systemen zijn dusdanig hoog, en met grote onzekerheden omgeven, dat deze alternatieven volgens Vitens in de beoordelingstabel 5.17 op p101 dus niet "0/-" moeten scoren maar "-" tot "--".	Tenslotte is op basis van de eerste resultaten van de proefboring bij De Bilt door EBN geconstateerd dat de ondergrond in de gemeente Utrecht ongeschikt is voor geothermie. De kans dat er een geothermieput komt in Utrecht is daarmee vrijwel uitgesloten, wat ook de bijbehorende risico's nihil maakt.	
Strategische voorraden ontbreken Binnen de gemeentegrens bevinden zich Strategische Grondwatervoorraden. Die ontbreken in Figuur 5.22. Zie daarvoor bijv. https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/1-Handreiking-Grond-en-oppevlaktewaterbescherming-van-bronnen-voor-drinkwater-bij-ruimtelijke-plannen-en-activiteiten.pdf figuur 2.3 op p19. Er ontbreekt in het planMER een beoordeling van de alternatieven t.a.v. die voorraden.	Voor deze strategische voorraden geldt een gelijk antwoord als het antwoord op 'Beoordeling in relatie tot dieptebeperkingen'. De effectbeoordeling verandert niet als delen van het tweede watervoerende pakket het stempel van een strategische grondwatervoorraad krijgen.	Geen
Toetsing aan zorgplicht voor de grondwaterkwaliteit Ten slotte wijzen we de gemeente en provincie graag op hun gezamenlijke zorgplicht ten aanzien van een goede waterkwaliteit: het voorkomen van achteruitgang van de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater (resultaatsverplichting) om te voorkomen dat drinkwaterbedrijven zich extra moeten inspannen om er drinkwater van te maken. En het streven naar verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater (inspanningsverplichting) om ervoor te zorgen dat drinkwaterbedrijven zich minder hoeven in te spannen om er drinkwater van te maken. In het waterbeheerprogramma (waterschap), het regionaal waterprogramma (provincie) het Regionaal Waterplan en het Nationaal Waterprogramma (Rijk) zijn maatregelen opgenomen die nodig zijn om te voldoen aan de specifieke omgevingswaarden voor drinkwaterinname. Er mist een concrete doorvertaling van de zorgplicht onderliggend aan die programma's (beleidskader tabel 5.13 op p 88) naar dit planMER. In hoeverre worden de ambities, opgaven, maatregelen en beleidskeuzes in die programma's en plannen bemoeilijkt door de in het planMER voorgestelde alternatieven?	Het planMER heeft tot doel om milieueffecten van alternatieven inzichtelijk te maken. De effecten die de verschillende warmtealternatieven hebben op grondwaterkwaliteit zijn meegenomen in de planMER bij 'ondergrond en grondwater' (paragraaf 5.3.4) waar ook specifiek het drinkwaterbelang wordt benoemd, en voor alternatieven die veel gebruik maken van de bodem tot een negatieve effectbeoordeling leidt. Bij grootschalige toepassing van deze alternatieven zou het kunnen dat ambities, opgaven en beleidskeuzes uit bijv. het bodem- en waterprogramma van de provincie Utrecht worden bemoeilijkt. Er zal altijd een evenwicht moeten worden gevonden tussen het beschermen en benutten van de ondergrond. Dit is een integrale afweging, zoals ook wordt benoemd in het bodem- en waterprogramma, en de resultaten van de planMER dragen daar aan bij. We onderschrijven als gemeente zeker de zorgplicht. We hebben ook veel verschillende opgaven met verschillende belangen die moeten worden afgewogen die tegenstrijdig kunnen zijn. Zo hebben we ook de plicht om burgers te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering en daarmee ook inzetten op mitigatie. De energietransitie is onderdeel van deze zorgplicht en kan soms in strijd zijn met andere belangen.	Geen
Zienswijze 11 – Wijkplatform Noordwest	Antwoord	Wijziging
De werkgroep Wonen van het Wijkplatform Noordwest kan zich in grote lijnen vinden in de op 17 april jl. gepresenteerde Ontwerp-Beleidsnota Warmte. Met deze brief willen wij echter een aantal aandachtspunten onder uw aandacht brengen, die volgens ons essentieel zijn om de nota te versterken.		

1. Zeggenschap en besluitvorming Al meer dan een jaar zijn wij als werkgroep in gesprek met de gemeente over het voornemen om de verschillende CBS-buurtten in Utrecht Noordwest de komende decennia gefaseerd van het aardgas af te halen. Dit betekent dat woningen fossielvrij verwarmd zullen worden — een ingrijpende transitie met grote gevolgen voor bewoners. De werkgroep Wonen ziet hierin een duidelijke rol voor zichzelf en verwacht dat in de loop van dit jaar helder wordt wat die rol concreet inhoudt. Voor ons is het cruciaal dat bewoners gedurende het hele proces — van ontwikkeling tot en met realisatie — zeggenschap krijgen in de besluitvorming. De gemeenteraad heeft in 2024 de nota Samen Stad Maken vastgesteld, waarin het Kompas van Zeggenschap is opgenomen. In de ontwerpnota ontbreekt echter een uitwerking van de rol van bewoners in het licht van dit kompas. Gezien het belang van een breed gedragen collectief warmtesysteem pleiten wij ervoor om dit expliciet op te nemen in de beleidsnota. Het uitgangspunt “Samen aan zet” betekent voor ons dat bewoners mede-eigenaar zijn van dit proces. Hoewel in de ontwerpnota wordt gesproken over zeggenschap binnen een eventueel warmtebedrijf, willen wij benadrukken dat zeggenschap ook tijdens het ontwikkeltraject gegarandeerd moet worden. Wij verzoeken u daarom om op te nemen dat vóór de start van het opstellen van een warmteprogramma met bewoners afspraken worden gemaakt over zeggenschap en besluitvorming.	In het Warmteprogramma werken wij de kaders verder uit voor het proces waarin we samen met gebouw-eigenaren, -gebruikers en buurtinitiatieven invulling geven aan een warmteleveringsgebied (warmtekavel) en de keuze van het warmtebedrijf. Dit omvat ook afspraken met bewoners over zeggenschap en besluitvorming. Tot het moment van de keuze van een warmtebedrijf hanteren we het niveau “Samen aan zet” uit het Kompas van Zeggenschap.	Toegevoegd aan Beleidsnota Warmte paragraaf 3.4 “Daarbij hanteren we het niveau “Samen aan zet” uit het Kompas van Zeggenschap
2. Betaalbare collectieve warmte In de nota wordt het belang van collectieve warmtesystemen goed onderbouwd. Er wordt ook ruimte geboden aan bewoners om zelf in een individueel warmtesysteem te voorzien. In de praktijk zal dat echter (financieel) niet voor iedereen haalbaar zijn. Voor ons is betaalbare warmte een essentieel uitgangspunt. Collectieve systemen zijn alleen rendabel als er voldoende deelname is. Wanneer het traject te lang duurt en individuen hun eigen oplossingen zoeken, kan het draagvlak voor een collectief systeem onder druk komen te staan. Wij verzoeken u daarom om in het proces expliciet te maken dat collectieve warmtenetten goedkoper zijn wanneer voldoende bewoners deelnemen, en dat dit belang actief wordt gecommuniceerd.	In de Beleidsnota Warmte is het belang van voldoende deelname verschillende keren benadrukt. In het Warmteprogramma zullen we uitwerking hoe we dit in de communicatie richting bewoners verder mee gaan nemen.	Geen
3. Algemeen Sociaal Plan voor (sociale) huurwoningen Woningcorporaties bezitten een groot deel van het woningaanbod in Utrecht Noordwest. Een deel daarvan is al aangesloten op het warmtenet van Eneco, maar veel sociale huurwoningen zijn nog afhankelijk van aardgas. De ontwerpnota gaat niet in op de positie van huurders of hun zeggenschap binnen de warmtetransitie. Eerder	In een wijkuitvoeringsprogramma wordt voor een hele buurt een aanbod uitgewerkt dus ook voor huurders van woningbouwcorporaties. Deze aanpak wordt in samenwerking met woningbouwcorporaties uitgewerkt, waarbij wij ook zullen bespreken op welke wijze de rol en rechten van huurders kunnen worden gewaarborgd	Geen

is bij herstructureringsprojecten onder De Utrechtse Opgave een Algemeen Sociaal Plan opgesteld om de belangen van huurders te borgen. Wij verzoeken u om met de woningcorporaties opnieuw een dergelijk plan op te stellen — specifiek gericht op de warmtetransitie — waarin ook de rol en rechten van huurders worden vastgelegd.		
Zienswijze 12 – RWU (Regioplatform Woningcorporaties Utrecht)	Antwoord	Wijziging
Geacht college, Onder dankzegging voor de geboden mogelijkheid om deel te nemen aan de stakeholderbijeenkomst over de Ontwerp-Beleidsnota Warmte 2025-2035 op 14 mei jl., dienen wij hierbij onze zienswijze op genoemde nota in. Algemeen Als woningcorporaties zetten wij ons actief in voor de verduurzaming van onze woningvoorraad, en wij onderschrijven het belang van een toekomstbestendig, betaalbaar en collectief warmtesysteem. Wij zijn positief over deze nota, die naar ons oordeel een grotere kans van slagen heeft dan de voorgaande Transitievisie Warmte. Een publiek warmtenet in combinatie met ruimte voor buurtinitiatieven vergroot de kans op draagvlak in de stad. Tegelijkertijd willen wij enkele belangrijke aandachtspunten meegeven vanuit onze verantwoordelijkheid voor betaalbare huisvesting en haalbare investeringsplannen. Huurbevriezing De voorgestelde landelijke huurbevriezing heeft directe gevolgen voor onze investeringscapaciteit. De tijd is voorbij dat we genoeg financiële middelen hebben om te voldoen aan alle maatschappelijke opgaven die er zijn. Dit betekent concreet dat wij en andere woningcorporaties scherpe keuzes moeten maken: elke euro die wij investeren in het aardgasvrij maken van bestaande woningen, kunnen wij immers niet meer investeren in het realiseren van nieuwe sociale huurwoningen of het isoleren van woningen. Wij willen dan ook een duidelijk signaal afgeven: ons commitment in de warmtetransitie is onderdeel van een bredere set aan landelijke afspraken: de Nationale Prestatieafspraken (NPA). De huurbevriezing dwingt ons om onze belangen te herprioriteren richting bouwen van nieuwe woningen en isoleren van bestaande woningen. De uitvoering van de warmtetransitie — zoals voorgesteld in de beleidsnota — vraagt dan ook om een integrale afweging van beleidsdoelen én om herziening van de prestatieafspraken tussen gemeente, huurdersorganisaties en woningcorporaties. Alleen met wederzijds begrip voor deze realiteit		

kunnen we effectief samenwerken aan zowel verduurzaming als de groei van de sociale woningvoorraad.		
Inhoudelijke aandachtspunten 1. Versterk de regierol en betrek corporaties vroegtijdig Woningcorporaties zijn cruciale partners in de uitvoering van de warmtetransitie. Wij vragen de gemeente om haar regierol stevig te blijven invullen en corporaties vroegtijdig te betrekken bij het opstellen van wijkuitvoeringsplannen en warmtekavels. Alleen zo kunnen we onze renovatieplannen en verduurzamingsmaatregelen in lijn brengen met de gemeentelijke warmteaanpak. Over die regierol hebben we enkele aanvullende vragen. 1. Ten eerste over de relatie tussen stakeholders. Deze is in het voorgaande traject geschaad. Er is daarom herstel van vertrouwen nodig. Welke rol wil de gemeente als regisseur in de transitie hierin spelen? Hoe zorgen we voor een goede samenwerkingsvorm bij deze nieuwe poging om van het gas te raken? 2. Ten tweede is de vraag welke lessen de gemeente trekt uit het Rekenkameronderzoek naar het project aardgasvrij Overvecht-Noord? 3. Ten slotte, in 2021 hebben we als STUW samen met de gemeente uitgangspunten vastgesteld ten aanzien van de warmteoplossingen. Houdt de gemeente ook nog steeds vast aan die uitgangspunten?	1. Wij zien de energietransitie als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Wij nemen onze regierol zeer serieus. We blijven echter afhankelijk van andere partijen zoals het Rijk en warmteleveranciers om stappen te kunnen zetten. Na het terugtrekken van Eneco waren wij daarom gedwongen om de buurtaanpak in blok 1 te pauzeren. 2. De lessen die de gemeente getrokken heeft over OVN zijn opgenomen in een apart Raadsvoorstel. 3. Ja, we houden nog steeds vast aan de uitgangspunten vastgesteld in 2021	Geen
2. Betaalbaarheid voor de eindgebruiker centraal, niet nationale kosten Met welke verwachting starten we de warmtetransitie opnieuw op? Bij de Transitievisie Warmte liep het gesprek stuk op de voorspelbare vraag: “wie betaalt de rekening?”. Zolang deze vraag onbeantwoord blijft, is ook een tweede poging gedoemd te mislukken. Dat zou heel zonde zijn. Belangrijk is het dan ook om aan de voorkant van het traject duidelijk uit te spreken met welke verwachtingen (van elkaar en van het eindresultaat) we aan tafel zitten. De beleidsnota hanteert “maatschappelijke” of “nationale kosten” als uitgangspunt voor het maken van keuzes. Voor woningcorporaties is echter de betaalbaarheid voor onze huurders en de impact op onze investeringscapaciteit doorslaggevend. Ook als een warmtesysteem maatschappelijk kostenefficiënt is, kan het voor de eindgebruiker financieel niet haalbaar zijn. Wij vragen de gemeente om bij alle wijkuitvoeringsplannen de betaalbaarheid voor huurders én verhuurders expliciet als randvoorwaarde te hanteren. En zoals ook in de Beleidsnota omschreven, geen gebruik te maken van de	Om de volgende stappen te zetten in de warmtetransitie moet de betaalbaarheid voor de eindgebruiker op orde zijn. Dit betekent dat laagste maatschappelijke/nationale kosten voor een warmteoplossing zich ook moeten vertalen naar laagste kosten voor de eindgebruiker. Dat is op dit moment nog niet het geval en de gemeente is niet altijd aan zet. Ondersteuning vanuit het Rijk is hiervoor essentieel. Het Rijk zet stappen om de randvoorwaarden voor collectieve warmtenetten te verbeteren en werkt aan instrumenten die bijdragen aan de betaalbaarheid voor de eindgebruiker.	Geen

aanwijsbevoegdheid totdat is verzekerd dat aan deze randvoorwaarde wordt voldaan.		
3. Netcongestie: maak het leidend bij prioritering Netcongestie vormt een groeiend knelpunt bij verduurzamingsmaatregelen zoals de installatie van warmtepompen of zonnepanelen. Hoewel de beleidsnota het probleem erkent, vragen wij de gemeente om netcongestie leidend te maken bij de prioritering van wijken en warmteoplossingen. Collectieve warmtenetten kunnen juist hier uitkomst bieden en dienen versneld te worden uitgerold in gebieden waar het elektriciteitsnet al overbelast is.	Bij de keuze voor de voorkeursoplossing voor de warmteoplossing in een buurt geven wij in Utrecht de voorkeur aan collectieve warmteoplossingen omdat deze netbewuster zijn. We zetten dus in op collectieve warmteoplossingen voor het merendeel van de buurten omdat deze het net minder belasten. In buurten waar de individuele warmtepomp met een lage temperatuur bron het voorkeursalternatief is, zetten we in op de overstap naar een (hybride) individuele warmtepomp op natuurlijke momenten. Dit doen we zolang we nog te maken hebben met netcongestie. Daarna zetten we in op grootschalige omschakeling van warmtepompen. Voor gebieden met zeer weinig panden zetten we in op individueel maatwerk.	Geen
4. Behoeftte aan stabiele en afgestemde planning Wij hebben begrip voor het feit dat veranderende inzichten en omstandigheden leiden tot herziening van de fasering. Tegelijkertijd constateren wij dat koerswijzigingen — zoals het naar voren halen van buurten als Lunetten — het voor ons moeilijk maken om onze meerjarenplannen goed af te stemmen. Onze onderhouds- en renovatiecycli zijn langjarig en vragen om voorspelbaarheid. Wij vragen de gemeente om te streven naar stabiliteit in de planning en tijdige afstemming met corporaties, zodat koppelkansen met verduurzamingsmaatregelen optimaal benut kunnen worden.	Wij onderschrijven de behoefte aan een stabiele en afgestemde planning. Het is in de huidige omstandigheden echter zoeken naar een balans tussen stabiliteit en flexibiliteit, en ook starten met het etten van stappen.	Geen
5. Omgaan met opt-out: voorkom stijgende BAK voor corporatie. De verplichte opt-out bij het inzetten van de aanwijsbevoegdheid leidt in de praktijk tot een lagere deelnamegraad aan collectieve systemen. Hierdoor stijgt de Bijdrage Aansluitkosten (BAK) voor overblijvende partijen, waaronder woningcorporaties. Deze kosten drukken op onze investeringsruimte. Wij vragen de gemeente om actief te sturen op hoge deelnamegraad, onder meer door communicatie en normstelling.	Het is inderdaad een risico dat als mensen in een buurt voor de mogelijkheid kiezen om zelf een duurzaam warmteoplossing te realiseren (opt-out) het voor de rest van de buurt niet meer mogelijk wordt een collectieve warmteoplossing te realiseren of alleen tegen zeer hoge kosten. Door organisatie van een zorgvuldig participatieproces en buurt- initiatieven een prominente plek te geven bouwen we aan draagvlak voor de transitie. Om de kansen te vergroten dat bewoners mee gaan doen, starten we in gebieden waar buurtinitiatieven actief zijn en gaan we deze actief ondersteunen om op te groeien tot volwassen Warmtegemeenschappen die een eigen collectief warmte-systeem kunnen realiseren en exploiteren. Verder zetten we in op publiek eigendom in de warmtetransitie omdat uit onderzoeken en het klimaatpanel blijkt dat dat daarmee het draagvlak voor collectieve warmteoplossingen wordt vergroot. Wij constateren dat als we de aanwijsbevoegdheid niet inzetten gebouw eigenaren naar verwachting langer gebruik blijven maken van gas en aansluiting op het warmtenet lager komt te liggen dan zonder het inzetten van de aanwijsbevoegdheid. Bij het inzetten	Geen

	van de aanwilsbevoegd het wordt iedereen gedwongen om een alternatief in gang te zetten. Daarmee verbeteren we de haalbaarheid van collectieve warmteoplossingen en voorkomen we hoge maatschappelijke kosten door de instandhouding van twee energie-infrastructuren.	
6. Koeling: maak het een expliciet onderdeel van alle nieuwe collectieve warmtesystemen Met de toenemende hittestress wordt het belang van koeling steeds groter. Wij pleiten ervoor om koeling structureel onderdeel te maken van de ontwerpcriteria voor nieuwe warmtesystemen, zeker in gebieden met veel sociale huurwoningen. Dit draagt bij aan toekomstbestendige woningen met voldoende comfort — ook tijdens hete zomers.	Op gebouwniveau gaan we binnen het programma energie besparen aan de slag met het stimuleren van gebouwmaatregelen en gedragsverandering om oververhitting te voorkomen. Verder gaan we in buurten die gevoelig zijn voor hittestress ook warmtealternatieven te onderzoeken die ook koeling kunnen leveren.	Geen
Zienswijze 13 – Natuur & Milieufederatie Utrecht (NMU)	Antwoord	Wijziging
Allereerst onze complimenten voor deze concept beleidsnota. Wij zijn blij dat u in de concept Beleidsnota Warmte aangeeft veel ruimte te willen maken voor (toekomstige) initiatieven van bewoners in de warmtetransitie en dat u ook uitspreekt buurtinitiatieven in Utrecht actief te willen ondersteunen om hen uit te laten groeien tot volwaardige warmtegemeenschappen. U maakt ook letterlijk ruimte voor hen door in te zetten op de ontwikkeling van collectieve buurtwarmtenetten op plekken waar een actief buurtinitiatief aanwezig is. Daarnaast heeft u in deze beleidsnota aandacht voor koeling omdat dit door het veranderende klimaat van steeds groter belang zal zijn. Naast onze complimenten willen we in onze reactie enkele aandachtspunten meegeven, vooral op de verdere borging van de ruimte voor buurtinitiatieven in de warmtetransitie in Utrecht.		
Ambitie We gaan samenwerking met lokale spelers verder vormgeven en buurtinitiatieven actief ondersteunen (p. 9) Wij adviseren u om hier ook de meerwaarde van buurtinitiatieven voor de warmtetransitie te benoemen; Initiatieven van bewoners zijn gericht op waarde creatie en ontstaan om de behoeften van een gemeenschap te vervullen. Warmtegemeenschappen werken vanuit democratische waarden en zonder winstoogmerk. Zij leveren daarom een cruciale bijdrage aan principes als rechtvaardigheid, participatie en betrokkenheid van eindgebruikers, grip op de energierekening of transparantie binnen het energiesysteem. De warmtetransitie komt achter de voordeur van bewoners. Wij lezen in deze beleidsnota terug dat u graag wil samenwerken met bewoners en buurtinitiatieven, maar denken dat u dat nog scherper kunt	In de Beleidsnota Warmte onderschrijven wij het belang van lokale speler en buurtinitiatieven middels twee beleidskaders: • We gaan samenwerking met lokale spelers verder vormgeven en buurtinitiatieven actief ondersteunen om op te groeien tot volwaardige warmtegemeenschappen • We gaan samen met gebouweigenaren, gebruikers en buurtinitiatieven invulling geven aan een warmteleveringsgebied (warmtekavel) en de keuze van het warmtebedrijf Er zijn in de programmabegroting opgenomen om buurtinitiatieven in de beginfase te ondersteunen om zich verder te ontwikkelen tot een warmtegemeenschap. Dit gaat om middelen voor bijvoorbeeld community building en technische onderzoeken.	In de Beleidsnota Warmte in paragraaf 3.3.2 tekst toegevoegd “Er zijn in de programmabegroting middelen opgenomen om buurtinitiatieven in de beginfase te ondersteunen om zich verder te ontwikkelen tot een

formuleren. Het is cruciaal om te kiezen voor een sociale, wijkgerichte aanpak. Het ontwikkelen van plannen voor de toekomst kan het beste gedaan worden in co-creatie met bewoners en buurtinitiatieven. Een aanpak van onderaf zorgt voor meer vertrouwen van wijkbewoners (1). We willen u ook vragen om iets concreter te beschrijven hoe u de steun aan buurtinitiatieven vorm wilt geven, op deze plek of in hoofdstuk 3. U kunt dat later verder uitwerken. Een financiële ondersteuningsregeling is passend. Denk hierbij zowel aan de basisorganisatie voor initiatieven als een gemeente brede ondersteuningsstructuur voor deze initiatieven zodat zij van elkaar kunnen leren. Uiteraard kunt u initiatieven vragen om ook andere financiële bronnen aan te boren. Om te voorkomen dat de gemeente met te veel individuele initiatieven in gesprek moet kan de gemeente onderlinge samenwerking stimuleren en ondersteunen. Goede voorbeelden van concrete gemeentelijke steun voor buurtinitiatieven zijn de volgende: • De gemeente Amsterdam heeft vooruitlopend op o.a. het warmteprogramma een collegebesluit gepubliceerd waarin ze zich uitspreekt over de rol en positie van energiegemeenschappen. • Gemeente Den Haag lanceerde vorig jaar de actielijn bewonersinitiatieven waarin ze getrapte financiering beschikbaar stellen voor initiatieven en voorwaarden stelt; • Gemeente Zwolle heeft een subsidie voor de basisorganisatie van bewonersinitiatieven in de energietransitie; • Gemeente Arnhem heeft een getrapte aanjaagfonds voor duurzame initiatieven Bron: Zie het rapport van HIER Opgewekt en Platform31 hierover.	De kaders voor samenwerking en voorwaarden voor het beschikbaar stellen van middelen werken we verder uit in het Warmteprogramma.	warmtegemeenschap. Dit gaat om middelen voor bijvoorbeeld community building en technische onderzoeken. De invulling van de opgroeiruimte voor warmtegemeenschappen en voorwaarden voor het beschikbaar stellen van middelen werken we verder uit in het Warmteprogramma”
We gaan nog meer inzetten op energiebesparing (p. 10) Wij weten dat de gemeente Utrecht ook een rol ziet voor buurtinitiatieven bij de inzet op energiebesparing en het aardgasvrij-ready maken van woningen. Wij adviseren u daarom dit hier ook te benoemen. Via de samenwerking met buurtinitiatieven op het thema energiebesparing kunt u bewoners in langdurige processen naar aardgasvrij ook op de korte termijn acties bieden. Integrale ondersteuning van initiatieven biedt kansen. Wanneer initiatieven zich enkel en alleen bezighouden met oplossingen voor aardgasvrij wonen en niet inzetten op het aardgasvrij-ready maken van woningen kan het lastig zijn om veel buurtgenoten te bereiken. Alternatieve acties zoals samen zwerfvuil ruimen en wijk safari's organiseren kunnen bijdragen aan het bereiken van meer (verschillende) bewoners. Geef de buurtinitiatieven (financiële) ruimte voor een integrale aanpak, dit	In onze besparingsaanpak werken we ook samen met buurtinitiatieven. Dit is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Energiebesparing Wonen (link) en daarom niet verder uitgewerkt in de Beleidsnota Warmte.	Geen

vraagt ook van de gemeente een integrale aanpak tussen programma's.		
Vaststellen van warmtekavels (p. 36) Het is goed om te lezen dat u wil beginnen met de ontwikkeling van kleine kavels. Wij vragen ons af of het verstandig is om op termijn te streven naar een zo groot mogelijk warmtekavel, geëxploiteerd door één warmtebedrijf. U schrijft onder andere dat u wil streven naar zo groot mogelijke kavels om zo min mogelijk prijsverschillen te willen laten ontstaan in een gebied. We begrijpen dat u kosten wilt nivelleren om te voorkomen dat sommige buurten een extreem hoog tarief voor duurzame warmte betalen en andere wijken veel goedkoper uit zijn. Dit past bij uw maatschappelijke taak en verantwoordelijkheden. Er is ook een andere manier om tegen deze kwestie aan te kijken (2). Uit onderzoek blijkt dat niet de schaal van een warmtenet, maar een kosten gebaseerd tarief dat transparant is leidt tot lage tarieven. Het tegengaan van prijsverschillen resulteert niet per definitie in een betaalbaar en daarmee rechtvaardig tarief voor bewoners. In dat geval wordt begonnen met het ontwikkelen van een warmtenet in wijken waar dit nu betaalbaar is. Innovatie en ontwikkelingen op de markt zullen er later voor zorgen dat in andere gebieden een warmtenet ook minder duur uitvalt (3). Door de eis van volledige transparantie in de toekomstige Wet Collectieve Warmtevoorzieningen zijn de tarieven goed uitlegbaar en vergelijkbaar waardoor er vertrouwen ontstaat bij bewoners dat het eerlijke tarieven zijn waardoor acceptatie kan ontstaan. Ervaring uit andere landen leert dat dit warmtebedrijven de prikkel geeft om de kosten zo laag mogelijk te houden. Kosten gebaseerde tarieven moeten gepaard gaan met openbare benchmarking. Dit gebeurt bijvoorbeeld al in Denemarken waar de toezichthouder ieder jaar de tarieven van alle warmtebedrijven op een rij zet. Dit geeft bedrijven een prikkel om kosten en tarieven te verlagen. Een vrees voor tariefverschillen is er in landen om ons heen een stuk minder. De oplossing voor eerlijke en uitlegbare tarieven hoeft niet per definitie één tarief voor alle bewoners te zijn. Kosten gebaseerde tarieven met bijbehorende transparantie kunnen ook leiden tot eerlijke en uitlegbare tarieven. Meer hierover kunt u lezen in de afscheidsrede van Annelies Huygen (4). (2) 190225 Afscheidsrede Annelies Huygen.pdf (3) 190225 Afscheidsrede Annelies Huygen.pdf (4) 190225 Afscheidsrede Annelies Huygen.pdf of neem contact op via annelies@huygen.nl	Met het oog op het realiseren van een betaalbare warmtevoorziening streven wij in Utrecht daarom op de lange termijn naar een zo groot mogelijk kavel dat geëxploiteerd wordt door één warmtebedrijf. Dit zorgt ervoor dat de investeringskosten voor de uitbreiding van het warmtenet en de piek- en back-upsystemen over zoveel mogelijk aansluitingen kunnen worden verdeeld, zodat de kosten per aansluiting zo laag mogelijk worden. Met deze strategie worden goedkope en dure gebieden zoveel mogelijk binnen één warmtekavel opgenomen, zodat er een nivellerend effect ontstaat en er zo min mogelijk prijsverschillen gaan ontstaan tussen verschillende gebieden. Wij denken dat openbaarmaking van tarieven daarbij verder kan bijdragen aan een lagere tarieven.	Geen

Aanwijzen van een warmtebedrijf Wij bieden buurtinitiatieven de ruimte om op te groeien tot volwaardige warmtegemeenschappen (p. 37). Het is mooi dat u hier beschrijft dat de realisatie en exploitatie van een warmtenet ook door een warmtegemeenschap gedaan kan worden en dat u hier zelfs de voorkeur aan geeft. U benoemt ook opgroeiruimte met de opmerking dat u dit begrip verder uit wilt werken in het Warmteprogramma. Als laatste benoemt u dat Utrecht wil gaan werken aan een publiek warmtebedrijf. Er zijn veel publieke partijen die kunnen investeren in een gemeentelijk warmtebedrijf. Toch willen wij u adviseren om als gemeente altijd een meerderheidsaandeel te behouden in een toekomstig warmtebedrijf. Warmte is een belangrijke nutsvoorziening. Een gemeente is een democratisch instituut waarbij de belangen van bewoners voorop staan. Ook met publiek eigendom van verschillende partijen is er geen zekerheid dat op het publieke belang gestuurd wordt. Dit bleek ook uit de wetenschapstoets van de WCW (5). Zorg ervoor dat u lokaal zeggenschap niet verliest en sturing behoudt. (5) Wet collectieve warmte (36576)	In een apart Raadsvoorstel is deelneming in een publiek warmtebedrijf beschreven Document Utrecht - Raadsvoorstel Eigendomsvariant Publiek Warmtebedrijf - iBabs Publieksportaal	Geen
Organisatie van het proces om te komen tot invulling van een warmtekavel (p.38) Hier omschrijft u mooi dat het proces om te komen tot (invulling van) een warmtekavel wil beginnen met adviezen van afnemers (gebouweigenaren, gebouwgebruikers en buurtinitiatieven). Een warmtekavel wordt pas vastgesteld als deze afnemers positief reageren. Deze eerste stap staat niet in het schema op pagina 35 waar u begint met de vaststelling van een warmtekavel en pas daarna een kavelplan gaat uitwerken. De sleutel tot een succesvol warmtenet ligt in het organiseren van vraag en draagvlak, niet in het aanwijzen en uitgeven van kavels. Dat staat in deze paragraaf in de tekst en zou ook in Figuur 14 op pagina 35 verwerkt moeten worden. In het extra kader op pagina 38 ziet u twee rollen voor buurtinitiatieven. In het voorgaande hoofdstuk, 3.3 ziet u ook een derde rol. Namelijk het zelfstandig realiseren en exploiteren van een warmtekavel. Wij vinden het heel goed dat u buurtinitiatieven de ruimte wil geven om zelfstandig warmtekavels te realiseren en exploiteren en het lijkt ons goed om die derde rol hier ook te benoemen.	Figuur 14 schets het proces met de formele stappen in de besluitvorming en de daarbij behorende beleidsinstrumenten. De eerste stap is onderdeel van het participatietraject dat is opgenomen in figuur 14.	In de Beleidsnota Warmte in het tekstkader "Buurtinitiatieven derde rol toegevoegd "(3) zelfstandig exploitant van een collectieve warmtevoorziening binnen een warmtekavel
Ruimte in woningen (p. 39) U beschrijft hier dat een aansluiting op een ZLT-net momenteel nog vraagt om een aanzienlijk ruimtebeslag in de woning. Warmtepompen worden ook verder ontwikkeld, ze worden onder andere steeds kleiner. We adviseren u om deze ontwikkelingen te noemen en ook dat u ze blijft volgen.	In paragraaf 2.4 van de beleidsnota hebben wij aangegeven • "De WAT-kaart is verder gebaseerd op de huidige stand van de techniek. We voorzien op een aantal vlakken innovaties die vragen om flexibiliteit in de uitvoering, bijvoorbeeld de inpasbaarheid van individuele warmtepompen, kosten van ZLT-netten en aanlegtechnieken van warmtenetten"	Geen

	• “Innovaties op het gebied van de inpasbaarheid van warmtepompen en warmtenetten kunnen in de toekomst aanleiding geven om een collectief systeem op lagere temperatuur (bijv. ZLT) nader te bekijken.	
Efficiënt (doelmatig) gebruik van de ondergrond voor bodemenergie en een eerlijke verdeling van bodemenergie (p. 41) U geeft hier aan te sturen op systemen met de hoogste opslagcapaciteit per oppervlakte-eenheid om zo veel mogelijk energie op te slaan. Dit is een heel goed streven. We willen u adviseren om bij nieuwbouw ook te kijken naar de mogelijkheid van overcapaciteit voor een zo groot mogelijk systeem. Hier liggen koppelkansen om bestaande bouw ook aan te sluiten.	Efficiënt (doelmatig) gebruik van de ondergrond voor bodemenergie en een eerlijke verdeling van bodemenergie is van toepassing op zowel bestaande als nieuwbouw.	Geen
Koeling (p.43) U beschrijft in deze paragraaf dat u in wil zetten op het verminderen van de behoefte aan actieve koeling. Wij waarderen dat u wil inzetten op het voorkomen van hittestress. Wij zijn wel benieuwd hoe u deze ambitie gaat borgen in relatie tot de wens om zo veel mogelijk warmtenetten te realiseren via middentemperatuur. Deze netten kunnen namelijk niet koelen.	Het klopt dat warmtenetten op middentemperatuur geen mogelijkheid bieden tot passieve koeling. In deze buurten gaan we inzetten op het voorkomen van oververhitting, waarbij we de ladder voor koeling hanteren. Op gebouwniveau gaan we binnen het programma energie besparen aan de slag met het stimuleren van gebouwmaatregelen en gedragsverandering om oververhitting te voorkomen. Verder gaan we in buurten die gevoelig zijn voor hittestress ook warmtealternatieven onderzoeken ook koeling kunnen leveren.	
U beschrijft ook het anti-isolatie-effect. Er zijn een aantal maatregelen die u kunt inzetten om gebouwen te koelen. Dat is bijvoorbeeld door het stimuleren van de aanleg van groene daken en gevels. Maar ook door de toepassing van natuurlijk isolatiemateriaal, ook wel biobased isolatie genoemd. Daarom verdient het stimuleren van het gebruik van groene gevels en daken en natuurlijke isolatiematerialen zeker een plaats in deze paragraaf. Natuurlijke isolatiematerialen hebben een grote warmteopslagcapaciteit, wat betekent dat – mits goed geïnstalleerd – de hitte van buiten pas veel later naar binnen kan gaan dan bij niet natuurlijke isolatiematerialen. Dit effect heet ‘faseverschuiving’. Naast een positieve bijdrage aan de opgave tot koelen bieden natuurlijke isolatiematerialen nog meer voordelen zoals; de goede vochtregulerende eigenschappen, een lagere CO2-uitstoot tijdens de productie, het gaat hier om hernieuwbare materialen, de teelt van natuurlijk isolatiemateriaal is een kans op een nieuw of ander verdienmodel voor boeren, synthetische toevoegingen worden tot het minimum beperkt waardoor deze materialen gezonder zijn om te verwerken voor installateurs (6). Uit onderzoek van Natuur & Milieu (7) blijkt dat mensen vier tot vijf keer vaker kiezen voor natuurlijk isolatiemateriaal zodra deze optie actief besproken wordt. Het loont dus écht om bewoners goed te	Biobased bouwen is op dit moment nog een geen onderdeel van onze isolatieaanpak maar zal worden meegenomen in de actualisatie van het programma Energiebesparing gebouwde omgeving.	

informereren over biobased isolatie en de voordelen ervan. Groene daken en gevels kunnen naast een koelere omgeving ook zorgen voor waterberging en een verhoging van biodiversiteit. (6) Handleiding-Biobased-verduurzamen-van-bestaande-bouw.pdf (7) Rapport-Biobased-isoleren-Natuur-Milieu.pdf		
Zienswijze 14 – Buurtinitiatieven	Antwoord	Wijziging
Wij als buurtinitiatieven zijn in de basis positief over de (ontwerp)beleidsnota Warmte. Wij waarderen dat de gemeente het belang van lokale initiatieven onderstreept en deze wil ondersteunen in hun verdere ontwikkeling naar volwaardige warmtegemeenschappen. Wij willen hierbij de volgende punten onder de aandacht brengen:		
1. Structurele ondersteuning en financiering De beleidsnota benoemt dat de gemeente buurtinitiatieven wil ondersteunen en hen wil helpen bij verdere professionalisering. Wij zijn van mening dat hiervoor ook structurele financiële middelen nodig zijn. Wij verzoeken dan ook expliciet vast te leggen in het beleid dat dergelijke ondersteuning mogelijk wordt gemaakt, bij voorkeur inclusief een concreet budget.	Zie zienswijze 13 punt 2	Zie zienswijze 13 punt 2
2. Verduidelijking van de samenwerking In de beleidsnota wordt samenwerking tussen gemeente en buurtinitiatieven genoemd. Wij pleiten ervoor om deze samenwerking nader te concretiseren, bijvoorbeeld in de vorm van duidelijke kaders, rollen, verantwoordelijkheden en communicatiekanalen. Dit draagt bij aan transparantie en wederzijds vertrouwen.	In het Warmteprogramma gaan we de kaders voor samenwerking verder uitwerken. Dit staat genoemd in de Beleidsnota Warmte.	Geen
3.Vrijheid van bewoners bij keuze voor warmtesysteem Tot slot constateren wij dat in de huidige ontwerpnota onvoldoende expliciet wordt vermeld dat bewoners altijd de vrijheid behouden om af te wijken van het door de gemeente gepresenteerde voorkeursalternatief. Wij vinden het belangrijk dat deze keuzevrijheid duidelijk en ondubbelzinnig wordt opgenomen in het beleid.	In de samenvatting tekst toegevoegd.	In de Beleidsnota Warmte in de Samenvatting toegevoegd bij kader aanwijzbevoegdheid "Er geldt geen verplichting tot aansluiting op het collectieve warmtenet, maar gebouw eigenaren zijn wel verplicht om over te stappen op een CO ₂ -vrije

		warmtevoorziening . Een gelijkwaardige individuele oplossing is toegestaan, mits deze voldoet aan de geldende (lokale) eisen"
Zienswijze 15 – Energie-U	Antwoord	Wijziging
Energie-U is sinds 2010 met veel Utrechters met de energietransitie bezig en ook al lang met het helpen van mensen met het aardgasvrij verwarmen van hun huis. We werken samen met veel buurtgroepen, nemen deel aan bestuurlijke overleggen, zitten aan veel keukentafels en hebben vanaf 2016 ook meegeholpen bij het aardgasvrij maken van Overvecht-Noord. We zien nog altijd veel mogelijkheden om in Utrecht, met alle betrokkenen met daarin een grote rol voor de bewoners, op een positieve manier te komen tot een duurzame energiehuishouding zonder schadelijke effecten en met plezier voor eenieder. Ondanks de netcongestie, ondanks het gebrek aan duurzame bronnen en de schaarste aan opwekplekken, ondanks de druk op de gemeentelijke budgetten. Onze bevolking laat overal in de stad zien dat we met z'n allen tot veel in staat zijn. In de Beleidsnota warmte komen diverse zaken samen. Nog niet alles, wat ons betreft, of nog niet scherp genoeg. Daarom komen we met enkele suggesties, of oproepen aan gemeente en gemeenteraad: zet in op successen op korte termijn, zorg voor goede samenwerkingen, en kijk goed naar Overvecht-Noord.		
Overvecht-Noord brengt veel lesmateriaal Daar is sinds 2016 veel geprobeerd en veel geleerd. Energie-U was deelgenoot. Een deel van de lessen zal impliciet in het nieuwe beleid zijn opgenomen, een deel mogelijk nog niet. Dat is nu niet zichtbaar. Ook om aan de mensen uit Overvecht-Noord te laten zien dat het niet allemaal voor niets is geweest, is het gepast dat de gemeente hier veel van laat zien. Enkele zaken die Energie-U leerde uit dit traject en die ons van belang lijken bij de verdere vormgeving van de Utrechtse warmtetransitie:	Wij nemen de geleerde lessen uit Overvecht-Noord mee. De lessen die de gemeente getrokken zijn opgenomen in een apart Raadsvoorstel. In het Warmteprogramma werken we het proces dat we met de buurt aan doorlopen verder uit waarin we ook de lessen uit OVN meenemen.	Geen
- De bewonersgroepen in Overvecht-Noord ijverden sinds 2018 voor Invloed en Zeggenschap. De gemeente zette, later, in op publiek eigendom. Dat is niet per se hetzelfde want krijgen bewoners wel	In de Beleidsnota Warmte hebben we aangeven dat we in Utrecht werken aan een Publiek Warmtebedrijf en ook een belangrijke rol zien voor warmtegemeenschappen en daarmee de ontwikkeling	Geen

genoeg invloed op overheidsbedrijven? In Overvecht-Noord is dit niet uitgediept. Zeker nu de gemeente onderzoek naar varianten voor een publiek warmtebedrijf uitvoert, zien we hier graag snel goede aandacht voor want ook bij een publiek warmtebedrijf is invloed van bewoners belangrijk en nodig. Die is nu niet geregeld. De Beleidsnota is wel de plek om dit goed te regelen	van vier type warmtebedrijven die warmtekavels gaan realiseren en exploiteren: 1. Warmtegemeenschap. 2. Gemeente heeft minderheidsaandeel in een warmtegemeenschap. 3. Gebouweigenaren en gebruikers hebben minderheidsaandeel in een publiek warmtebedrijf. 4. Publiek warmtebedrijf. In het Warmteprogramma en een apart Raadsvoorstel over een Publiek Warmtebedrijf werken wij verder uit hoe bewoners invloed kunnen uitoefenen.	
- Er zijn overal in de stad goede bewonersgroepen te vormen. Soms gaat dat vanzelf, soms niet. In Overvecht-Noord ontstonden al snel enkele sterke groepen, in deelbuurten, die niet de hele wijk afdekten en niet aan de besluitvorming deel konden nemen. Goede betrokkenheid en deelname van bewoners(groepen) is van het grootste belang om de warmtetransitie te laten slagen. Dit vraagt een investering in het goed georganiseerd krijgen van bewoners. Lukt dat, dan kan je ook meters maken. Het is nodig hier meer aandacht (tijd, geld, kennis) in te steken, om zo in gezamenlijkheid tot betere besluitvorming te komen. Hier hoort ook bij steun in financiële zin. Die is in de Utrechtse energietransitie al heel lang mager. In Overvecht-Noord was er geen budget voor bewonersgroepen en te weinig inspanning op het wijkbreed dekkend krijgen van bewonersorganisatie. In enkele andere delen van de stad komt er de laatste jaren beginnend budget los. Blijft dit beperkt, dan moeten we ook de verwachtingen voor de warmtetransitie beperkt houden. - Steun aan bewonersinitiatief. Nog maar iets meer dan een jaar geleden gaf de gemeente, gesteund door een meerderheid van de raad, geen steun aan het initiatief van twee bewonersgroepen in Overvecht-Noord om de in hun ogen beste optie naar realisatie te brengen (waarna de voor de gemeente beste optie ook niet tot realisatie kwam). Deze groepen blonken uit in communicatie en participatie en hadden ook hun technisch-financiële huiswerk prima op orde. We hadden stadsbreed kunnen profiteren van hun werk. Via de Beleidsnota biedt de gemeente nu wel ruimte voor bewonersgroepen, waar we heel blij mee zijn. Zorg als raad wel voor steun aan dergelijke initiatieven en zorg voor voldoende ruime kaders voor de gemeente om tot realisatie te kunnen komen. De ervaring uit Overvecht-Noord is nog te vers om al zeker te weten dat het goed blijft gaan. Regel de lange adem.	Zie zienswijze 13 punt 2	Zie zienswijze 13 punt 2

Warmtenet of warmtepomp? - Via de Beleidsnota voorziet de gemeente in bijna de hele gemeente warmtenetten. We hebben niet veel bronnen van heet water beschikbaar dus veel warmte moet uit elektriciteit komen, via warmtepompen. De gemeente ziet die warmtepompen op collectief niveau, niet per huis (behalve Leidsche Rijn-west en enkele andere gebieden). Er zijn al lange tijd bewoners met interesse in een eigen warmtepomp in huis. Overvecht-Noord laat zien dat dat ook op (deel)buurniveau op een goede wijze te organiseren is, en dat steun van de gemeente nodig is om dit goed te doen. Verleen die steun ook. Zeker zolang de komst van warmtenetten nog niet zeker is. - De duurzaamheid van de collectieve warmte is van belang. In Overvecht-Noord zagen bewoners dat van de voorkeursoptie van de gemeente, stadsverwarming, de duurzaamheid niet zeker was, en dat al wel van hen verwacht werd hun huis op die optie aan te laten sluiten. Waarom niet eerst een hybride warmtepomp en dan over tien of vijftien jaar zien of de stadsverwarming van dat moment wel goed genoeg is? Die ruimte werd niet geboden. Dat ontnam veel mensen het gevoel dat de gemeente verstandig bezig was. Zeker zolang de komst van collectieve warmte ergens nog niet zeker genoeg is, moet ruimte en steun blijven bestaan voor individuele opties. De Beleidsnota warmte op zichzelf is onvoldoende voor deze zekerheid - Energiecoöperaties en bewonersgroepen slagen erin om geld van bewoners ingezet te krijgen voor energietransitie. Soms ook risicodragend, zie Rijne Energie met diverse crowdfundingen voor onderzoeksfases bij het energielandschap, zie Energie-U met de deels risicodragende eindfinanciering van zonneveld Meijewetering. Gemeente Utrecht zag zich genoodzaakt om gratis aansluitkosten te vragen in de onderhandeling met Eneco, Portaal en WoonIn voor het aardgasvrij maken van Overvecht-Noord. Steun aan bewonersgroepen betaalt zich dus ook financieel uit.	In Beleidsnota Warmte is aangegeven dat het voorkeursalternatief voor de warmtevoorziening (de WAT kaart) geldt voor het grootste deel van een buurt. Dit vormt het uitgangspunt waarmee de volgende fase richting invulling van een warmtekavel wordt ingegaan. Er zijn altijd uitzonderingen mogelijk in een buurt, bijvoorbeeld omdat het voorkeurs- alternatief bij een klein gedeelte van de gebouwen. Hierbij vinden het wel belangrijk om nu duidelijkheid te scheppen om daarmee te voorkomen dat reeds veel gebouweigenaren overstappen naar een individuele oplossing waardoor voor de rest van de buurt een collectieve warmteoplossing niet meer haalbaar. Daarbij heeft de gemeente de taak de betaalbaarheid voor alle bewoners te bewaken en voorgestelde opties hieraan te toetsen.	Geen
Zonder goede samenwerking lukt niets. De warmtetransitie hangt aan elkaar van afhankelijkheden. De eindbesluiten worden op woningniveau genomen, de kaders worden (binnenkort) door de gemeenteraad gemaakt, de financiering komt voor een groot deel van de rijksoverheid, allerlei bedrijven spelen een rol, de netbeheerder, de woningcorporaties. Het is een kunst, en een noodzaak, hier de goede samenwerking in te vinden en te houden. In Utrecht hebben we goede aanzetten maar we zijn echt nog niet volledig, er liggen nog teveel gaten. Het blijft belangrijk goed te investeren in goede samenwerkingen, juist omdat belangen altijd uiteen lopen en natuurlijke momenten zelden samenvallen. Energie-U	Zie zienswijze 13 punt 2	Zie zienswijze 13 punt 2

slaagde er in de afgelopen jaren in om 2,5 ton rijks geld naar Utrecht te halen om in buurten te werken aan verduurzaming en energieteams. Dit is ook opbouwwerk richting aardgasvrij. Vanaf 2026 daalt het rijksbudget met 70%. We moeten dus terugschakelen, ook al stapt de gemeente naar voren en begint hier een samenwerking in te ontstaan met meerdere organisaties. We voorzien een gat in de opbouw richting aardgasvrije toekomst, in plaats van groei. Dit als voorbeeld van wat nodig is en nog niet goed genoeg voorhanden is om als stad, als buurt, met z'n allen, toe te groeien naar plezierig aardgasvrij. De Beleidsnota mag hier meer aandacht aan schenken want juist de basis is belangrijk om de geschetste perspectieven te bereiken.		
We hebben successen nodig Utrecht scoort laag in prestaties op het gebied van aardgasvrij. Er is nog weinig gerealiseerd. Gevolg is dat alle partijen te weinig leren en dat er te weinig positiviteit op dit belangrijke onderwerp is in de stad. Dus mik niet alleen op hele buurten en plannen daarvoor maar zorg dat er ook ruimte ontstaat voor kleinere projecten die eerder kansrijk zijn. Enkele corporatieflats, wat VVE's, een straat, een hofje. Misschien hoeft niet eens iedereen in zo'n gebiedje mee te doen, de lat hoog leggen komt later wel, als we beter begrijpen hoe het aardgasvrij maken van huizen en andere gebouwen werkt. Leg ook een verbod op woorden als opschalen en uitrollen totdat we bewijslast hebben over methodes die werken.	We onderschrijven dat we successen nodig hebben. In de Beleidsnota geeft een voorkeursoplossingen op buurniveau. In de Beleidsnota hebben we ook geconstateerd dat we nog helemaal aan het begin staan van de ontwikkeling van nieuwe warmtenetten in Utrecht en nog onduidelijk is hoe de route naar het eindplaatje er precies uit ziet. Daarom starten we op korte termijn met de ontwikkeling van kleine kavels en onderzoeken we hoe we op termijn kleine kavels aaneen kunnen rijgen tot grotere kavels. De uitwerking hoeft dus niet over een hele buurt te gaan. Onze de aanpak voor aardgasvrij-ready maken, VVE loket zijn ook kleinschalig, buurtinitiatieven kunnen dat ook zijn.	Geen